

MUU SIIKA- LEHT

UP

L

1931

MAI/JUUNI

5/6

Muusikaleht

Pää- ja vastutav toimetaja **Riho Päts**

Toimetus: **Leenart Neuman, Riho Päts ja Tuudur Vettik**

KAASTÖÖLISED:

TALLINNAS: prof. J. Aavik, E. Aav, R. Kangro-Pool, prof. A. Kapp, H. Kompus, A. Krull, R. Kull, prof. A. Lemba, prof. T. Lemba, M. Lüdig, V. Nerep, R. Pääts, M. Saar, prof. J. Tamm, J. Vaks, T. Vettik, E. Võrk j. t.

TARTUS: H. Eller, J. Kraut, K. Leichter, L. Neuman, prof. dr. med. A. Rammul, prof. dr. phil. A. Saareste, dr. med. E. Saareste, J. Simm j. t.

TEISTES KODUMAA LINNADES: Joos. Aavik (Kuresaare), F. Klement (Valga), V. Krull (Pärnu), P. Laja (Võru), E. Mesiäinen (Rakvere), H. Rossman (Viljandi), K. Tuvike (Tõrva), K. Veeber (Türi), J. Väilbe (Narva) j. t.

VÄLISMAHL: prof. H. Klemetti, prof. dr. J. Krohn, prof. S. Palmgren, mag. M. Turunen (Helsingi), S. Ranta (Viiburi), V. Siukonen (Sortavala), A. Ebel (Berliin), G. Krause (Varssav, Pariis, Miiaano j. t.), B. Lamey (Riiia).

Muusikalehe tellimishind:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas	2 kr. — s.
Teistele	2 kr. 25 s.
Välismaale	4 kr. 50 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Muusikalehe väljaandja: **E. Lauljate Liit.**

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lai t. 12. Telefon 431-82.

SISUKORD:

Muusika vahendina Soome-Eesti suhteis läind sajandil — L. Neuman.

Märkmeid Ungari muusikast — M. P.

Prof. Peeter Ramul † — Prof. J. Aavik

Üleskutse laulukooridele

X üldlauupeo koorijuhtide päevad

Laulupeod ja -päevad

Helikunsti sihtkapitalival. koosolek
Uuemat kooriliteratuuri muilt mailt
T. Vettik

Arvustusi

Muusikaline ülevaade.

Mitmesugust

Pilte

Illustratsioone

Muusikale järgmine number ilmub augustis

MUUSIKALEHT

MUUSIKA VAHENDINA SOOME-EESTI SUHTEIS LÄIND SAJANDIL

L. NEUMAN

Võiks küsida, miks oleme valind just *möödund* sajandi nähud suhteis Soome-Eesti vahel muusika alal või muusika abil? Kas ei ole muusika kui *kunst* soomlaste kui ka eestlaste juures just käesoleval, jooksva sajandil niivõrra arenend ja tõusnud, et tähtsam oleks vaadelda hilisemat ja praegust aega? Ja kas ei ole ka *teiste* rahvaste juures just *viimasel* ajal hakatud panema erilist rõhku — kunstide, eriti *muusika* abil *lähenemist* püüda rahvaste vahel? Võib ütelda, viimase maailmasõja haavu on hakatud parandama otse silmapaistval viisil just muusika abil, kui võtame arvesse, millist tööd siin saksa helilooming, selle rahva lauljad, juhatajad, ooperid ja orkestrid oma küllaskäikudega Pariisis on juba ära teind ja milliseid tagajärgi saavutand. Ja kui Saksamaa illustreeritud kaasanded suuremate päevalehtedega oma lugejatele kodumaal laiale saatsid ülesvõtteid pidusöökidest, kus Pariisi küllaskäigul lauas kõrvuti istusid Prantsuse minister ja Saksa orkestrijuh, siis ei ole vist liig julge järeldus: Locarno poliitika ei olnud üksi Briand'i ja Stresemann'i teene, vaid *tegudesse* valada on siin-püüdnud sajad *muusikud*. Ja seekord vist *teadlikult* rahvuspoliitiliselt ega mitte üksi „kunsti kunsti enese pärast“ oma kunsti ja selle saavutisi hiljutise verivaenlase juurde viies, vaid lepituseks ja lepitamiseks. Kuigi siin pakuti kõrget kunsti nii puhtal, eeskujulisel ja auväärusel kujul, et ka „kunsti kunsti pärast“ oli esitatud. Ütleme rohkem just *seepärast*, et siin pakuti nii ülevat, absoluutset kunsti, võis ta ka teisel, ütleme „tagamõttel“, saavutada tagajärgi.

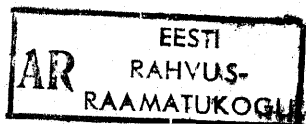
Kui nüüd pöördume Soome-Eesti suhteile, siis olid siin nähud muidugi juba hoopis teisel alusel, aga ka teises mõõdupuus, masstaabis. Võib muusikat levitada ja kasutada kahe rahva vahel oma muusika-loomingu vahetamisega. Seks on meil isegi tänini kahjuks väga väikesed võimalused, suure osa eesti muusika loomingu olles tänini, võiks öelda peaaegu tervena (sest nii väike on trüki avaldatud protsent) alles käsikirjus.

Teine tee, kunstnike „vahetamine“, s. o. eesti muusikute, lauljate, kooride esinemised Soomes ja ümberpöörduvalt ei tule eriti möödund sajandil ka arvesse. Kuid siiski on just muusika ja laul etendand silmapaistvat osa kahe vennasrahva lähendamisel ja nimelt just sel teel, et mõlema rahva tolkorral tihti muusikalisel vähendõudlikke saavutisi on seda ohtramini osatud kasutada teineteise lähendamisele ja isegi tutvustamisele. Ja siin jõuame ka kohe otsusele, miks möödund sajand meie vaatlemisele pakub *rohkem* kui käesolev: praegu, eriti mõlema rahva riikliku iseseisvuse ajal, on tulnud juurde mitmesuguseil aladel nii palju uusi vahendeid, mis toovad kaasa mõlema rahva lähenemise, et muu-

sikaline läbikäimine siin jääb otse varju. Kuigi puhtmuusikaliselt, kui kvantitatiivselt nii kvalitatiivselt, käesolev sajand muidugi rohkem on pakkund kui möödud. Kuid viimasel oligi see iseäraline näht ja omadus, et muusika eluavaldiste *abil*, tihti ainukeste, ja vene tagakiusamise ajal otse ainuvõimalusina tunduvate *abil*, loodi tutvusi, samuti muusikat kasutati kahe rahva teineteisele tutvustamisel ja lähendamisel. Veel rohkem: mitte üksi vahekorras kahe rahva vahel, vaid ka *oma* rahva piirides oli muusika õieti ainult abinõu muude sihtide saavutamisel, vähemasti muude eesmärkide nimel. Nii teame, et *lauupeod* juba väliselt, ainuüksi loa saamiseni vene valitsusel, pidid omama enne mingisuguse muu eesmärgi või toimuma millegi mälestamiseks. Palju enam veel oli laulupidude seesmine tuum ja nende mõju seotud muude sihtidega, mis väljaspoolt muusikat ennast, väljaspool muusikakultuuri. Ja kui siis laulupeod omasid määratusuure tähtsuse oma rahva rahvustunde õhutamisel, mida tahaksin öelda eriti esimesist laulupidudest, isegi rahvustunde *leidmisel*, siis tundub otse nagu endastmõistetavana, et laulupeod vennasrahvaste juhtivaist meestest ja kaugemalenägijaist kasutati ka suhete loomiseks hõimrahvaste vahel. Mis puutub nüüd just *laulupidudesse*, siis kujunesid need niivõrra tähtsaks kultuur-faktoreiks praeguste uute riikide rahvaste elus Balti rannikul, et ühe algatus peagi teise juures leidis kordamist.

Nii sai esimene laulupidu Eestis aastal 1869 algatuseks laulupidudele Soomes ja ka Lätis. Eesti esimene laulupidu oli aga ühtlasi tähtsamaid tegureid suhete loomises naaber- ja hõimrahvaste vahel. Sellest teatab dr. *H. Rosenthal* oma raamatus „Kulturbestrebungen des estnischen Volkes“ (lhk. 250): „Eesti laulupeod avaldasid mõju ka väljaspool Eesti piire. *Lätlased*, Eesti lähemad naabrid Baltimaal, on Eesti eeskujul ja jälgimisel korduvalt korraldand Riias ja Miiitavis laulupidusid, milleks nad eestlasilt said äratust. *Soomes* kutsuti samuti laulupidusid ellu täpsalt Eesti eeskuju järele. Soome esitajad võtsid osa kõigist eesti laulupidudest. Dr. *Granfeld* „Kansalisten Seura“ esimees, tuli 1880. aastal eriti seks Tallinna, et ligemalt õppida tundma laulupidu korraldust. Siit saadud muljete ja kogemuste põhjal korraldas ta järgmisel, 1881. aastal esimese Soome laulpeo. Selle järele on Soomes iga kolme aasta tagant väiksemates linnades ära peetud järjekorralised peod, mis soome rahva kultuuri tõstmises mitte väikest osa etendand. Kui aastal 1884 Jyväskylä teine laulupidu ära peeti, tegid Eesti esindajad soomlasile ametliku vastukülaskäigu.“ Edasi jutustab Rosenthal armastusväärsest ja külalislahkest vastuvõtust, mis saand osaks Eesti esindajaile *Jakob Hur'ile*, *V. Eisenschmid'ile*, dr. *H. Rosenthal'ile* abikaasaga, dr. *K. A. Hermann'ile*, *A. Grenzstein'ile* ja dr. med. *Hella'ile*. Pidustusist olnud mõned korraldatud otse eestlaste auks. Kuulus soome naisnäitleja *Ida Aalberg* (tolkorral ühe pidukõneleja, filosoofia professori Perander'i mõrsja) korraldas muusika-kirjandusliku õhtu, kus eestlased imetlesid ta imeväärset kunsti. Eestlasist esinend *V. Eisenschmidt* humoorika soomekeelse, *K. A. Hermann* eestikeelse kõnega ja eesti heliloomingust olnud eeskavas soomekeelsete sõnadega *J. Kappel'i* laul. Ja Rosenthal rõhutab uuesti laulupidude kultuur-tähtsust kui ka osa, mis nad etendand naaberrahvaste suhete loomises.

Kuid, nagu öeldud, on soomlased kõigist eesti laulupidudest võtnud osa. Ja nii kuuleme (idem lhk. 61), et juba *esimesel* eesti laulpeol aastal 1869 on esimeste külaliste hulgas pärale jõudnud — soomlasi. Mag. Reinhold *Aspelin*, pärastine professor ja soome riigiarheoloog, ja Helsingi soome kooli juhataja

Ar 931 P
Muusikaleht

Svan võtsid osa soome rahvusliku erakonna esindajaina esimesest eesti laulupeost. „Nad olid eriti seks tulnud, et Eesti tähtsamaid meli tundma õppida, ja uurida laulupidude korraldust“ (lhk. 61). Säälsamas kuuleme, et *J. V. Jannsen*'i juures, kes oli eesti laulupidude algataja ja hing, olid juba aasta varem käänd *Yrjö Koskinen* ja *Julius Krohn*. Nad olid külastanud Tartut, et siin õppida tundma Jannsen'i „püüdeid, vaateid ja rahvuslikke ideid“ (idem). Ei ole huvitusetu märkida, et juba siis *hõimuaated* ja hõimuteod ulatusid kaugemale kui ainult eestlaste ja soomlaste vahel, sest samal kohal loeme edasi: „samal puhul oli *Ungari* keeleteadlane *Paul Hunfaloy* Budapestist Tartus, kus tema Jannsen'i perekonnas eeskursi soome-ugri keeleteaduse alalt küllakostiks tõi“.

M. J. E. (Eisen) nimetab kirjutises „Soome laulupidu 1887“ „Laulu ja mängu lehe“ II aastakäigus 1881. aastal Jyväskylä 6. juunil korraldatud pidu „ettevalmistamise ja proovilaulupeoks“ ja väidab, et see Jyväskylä oli alles õieti *esimene soome üldlaulupidu*, millest ka 12 eestlast osa võtnud, nende hulgas dr-id *Hurt*, *K. A. Hermann*, *H. Rosenthal*, toimetaja *Grenzstein* ja koolidirektor *Treffner*. Juba siis avaldand noodikogu „Miesäänisia Lauuluja“ ka eesti rahvaviisi „Miks sa nutad, lillekene“ ja sama soome laulupeo kavas olnud eesti lauludki, nagu „Süda tuksub tuks, tuks, tuks“ ja „Eestlane olen ja eestlaseks jään“. Teatavasti on mõlema laulu loojaks *K. A. Hermann* ja viimane olnud ka valitud võidulaulu auhinnamõistjate toimkonna liikmeks.

Kui mainime lisaks veel lühidalt, et ka II eesti laulupeol pidas pidukõne soomlaste nimel prof. dr. *Reinhold Aspelin*, siis näeme, et *laulupeod* on algusest pääle etendand määratusuurt osa mõlema rahva kultuurelus, aga ka eriti otsekohesesuhete loomises mõlema vennasrahva vahel.

Et seejuures samal ajal juba teadlikult tarvitati eesti loomingus soome muusikat, õigemini *rahvaviisi*, näitab küll kõige selgemal kujul eesti andelise helilooja *Aleksander Kunileid*'i laul „Sind surmani küll tahan“, mis on loodud *Lydia Koidula*' sõnadele ja mille algusteen on soome rahvaviis. *Kunileid* oli ühtlasi I eesti laulupeo üheks üldkoorijuhiks, mainitud laul ilmus trükkis ühes teiste *Kunileid*'i lauludega, millisele kogule poliitikamees *C. R. Jakobson* oli kirjutand eessõna, rõhutades selles eesti loovmuusika vabanemise tarvidust *võõrast* mõjust; küll tundus aga *soome* rahvaviisi tarvitamine, päälegi teadlik tarvitamine *Kunileid*'i poolt mitte võõra mõjuna, vaid just eestlasele kohasena ja soovitavana, hõimrahva veresuguluse läbi *omasena*.

Soome rahvaviisi pidi aga aegsasti veel teisel teel eestlaste juures äratama huvi soome vastu, ja veel rohkemgi, — tööd, mida s. a. juubilar, *Soome Kirjanduse Selts*, sel alal tegi, toodi meile aegsasti eeskujuks ja ergutuseks. Nii jutustab M. J. E. kirjutises „Soome rahvaviisid“, mis ilmus 1886. aastal „Laulu ja mängu lehes“ (lhk. 71) *Soome Kirjanduse Seltsi* rahvaviiside korjamisest ja *R. Kajanus'e*, *A. Borenius'e* ja *P. Hannikaise* tööst sel alal. M. J. E. kutsub üles Soome eeskujul ka eesti rahvaviise korjama: „sellepärast käed tööle, noored mehed! Näidakem maailmale, et meiegi esiisad on laulda osanud ja et meie vanemad neid viisid on alal hoidnud. Kogutagu pea niipalju rahvaviisid, et neid ise raamatutes välja võib anda“.

Soome muusika ja soome helikunstnike vastu läks aga huvi eriti suureks ja selle kaudu huvi ka soome maa ja rahva vastu, kui *K. A. Hermann* oma „Laulu ja mängu lehes“, mis hakkas ilmuma aastal 1885, päris järjekindlalt asus jälgima soome muusikakunstnike tegevust, ühtlasi tuues „Laulu ja mängu

lehe“ noodilisas õige sageli soome koorilaule kui ka soome rahvaviise. Nii leiame kohe „Laulu ja mängu lehe“ I aastakäigu noodilisas *soomekeelsed* rahvaviisid „Merellä syntynt“ ja „Sulhan suru“, mõlemal märkused „suomal. kansanl. sov. R. Lagi“ (lhk. 58). Säälsamas (lhk. 66) *eesikeelne* soome rahvaviis „Rõõmus“. lhk. 84 leiab aset meil praegugi populaarne soome rahvaviis „Rannal istuja“ ja lhk. 89 Pacius'e „Kevade laul“. Veel samas I aastakäigu noodilisas (lhk. 93) leidub eesti helilooja J. Kappeli harmonisatsioonis segakoorile soome rahvaviis „Kuldne kuu“. Erilise tähelepanu ja soojusega kirjutatakse aga sama „Laulu ja mängu lehe“ tekstiosas soome lauljannast *Alma Fohström*'ist päälkirja all „Põhjamaa ööpik“. Et just see lauljanna on äratand erilisi sooje tundeid Eesti suhteis Soome vastu, selgub eesti muusika-ajakirja artiklist, mida siinkohal pikemalt refereerime: „... tema nimi on *Alma Fohström*. Tema'p see on, keda põhjamaa ööpikuks hüüti ja veelgi hüütakse. Õiguse pärast peaks teda Soome ööpikuks nimetatama, sest et ta Soome rahva seast on välja võsunud. Seesama Soome vennasrahva kuulsam tütar oli ka, kes Tartu*) elanikkude südameid liigutas: tema andis talvekuu 9., 11. ja 13. päeval 1884 Tartus ülikooli suures aula-saalis kontsertisid, ta pani tartlaste meeli oma iluhelide võimul aiva vaimustuse joovastusesse. Iga laulu järele, mida Soome laululind ette helistas, käis käteplaksutamine, nagu seda vaevalt enne Tartus oli kuulnud“.

Pääle lauljanna üksikasjalist eluloo jutustamist jätkab kirjutaja: „ehk küll suures laias maailmas temale rääkimata suurt au ja rikkust on osaks saanud, siiski ei unusta ta oma sündimise, see on Soome maad ja rahvast mitte ära, vaid tunnistab end igal pool Soome rahva tütreks ning laulab oma kontsertidel pea ikka ka Soome keeli laulusid. Mis aga meil eestlastel ka tähelepanu ja meeles pidada tuleb, on see, et ilus lahke Soome neitsi esimest korda ka Eesti keeles Tartu ülikooli aula-saalis laulis. Nii kaua kui Tartu ülikool seisab, ei ole veel Eesti keel tema suures aulas helisenud, ehk küll ta kesk eestlaste maal seisab, aga Alma Fohströmi sula-helisest suust kõlas Eesti keel talvekuu 13. päeval 1884 imeks panevate kuulajate kõrva. Ilusad Koidula sõnad: „Miks sa nutad, lillekene, nupud sul täis pisaraid? Kas sa kanget hinge valu, hellake ka tunda said?“ käisivad läbi aula ja äratasivad tutva rahvaviisi saatusel iseäralist vaimustust kuulajate südames, kes eestlased olivad. Suur käteplaksutamine oli vastus, mis neitsile tänu tunnistas. Eesti üliõpilased kinkisivad lauljale ilusa hõbe käerõnga lillekimbuga mälestuseks. Mõne päeva järele laulis neitsi Fohström ka Tallinnas Eesti keeli. Soovime, et õnn ja tervis alati kaunile Soome neitsile seltiks jääks, ükskõik kus ta oma siniste silmade — kulla karva juukste — ja priske jumeka näoga ilmub enese jumalikku heli kuulutama“.

Oleks ülearune neid ridu veel kommenteerida. Kui nende sisu nii ka kuju, toon räägivad ise enda eest, milline tähtsus sel soome kunstnikul, võiks öelda ühelainsal kontserdil oli eestlaste juures Soome suhteis. Ja „Laulu ja mängu leht“ jätkab ka pärast jälle sõnumite toomist eestlasile *Alma Fohström*, ist, tihti-pääle tuues päris väikesi üksikasju lauljanna elust ja tegevusest, mille kohta siinjuures mõned näited. Nii kurdab II aastakäik lhk. 24 osavõtlikult *Alma Fohström*'i hiljutise tagasiõudmise puhul kontsertreisult Ameerikast: „kontserdi asutaja, kes tema raha asju juhtinud, võtnud kõik raha enesele, ja ei ole laululinnule rohkem andnud, kui neljanda osa sest mis ta lubanud“. V aastakäik

*) Lauljanna esines ka teistes eesti linnades.

(aastal 1889) kirjutab Alma Fohström'i kontserdi puhul ülikooli aulas augusti-kuus samal aastal: „Soome suguõe laulu ilu ei jõua keegi sulg ära kirjeldada“.

Järgmine aastakäik (1890) toob teate: „Soome laululinnu noorem õde andis oktoobri kuul Tartu ülikooli aulas kontserti“. Ja jätkab siis: „Elin Fohström saab, nagu ta õdegi, Soome maale suureks auks olema“.

Aastal 1894 toob „Laulu ja mängu leht“ Alma Fohström'i näopildi ja kirjutab pääle selle lhk. 96: „Alma Fohström, kelle pildi nr. 10 leiame, on Soome rahva kuulsam tütar ja praegu terves maailmas tuntud ja otse jumalikult austatud laululind. Terve Euroopa ja Ameerika kõlab tema kiitusest. Ta on niisama suur laulja, nagu Jenny Lind, Adeline Patti ja Christine Nielsson ja teised hülgavad laulutaeva tähed. Igalpool, kuhu ta ilmub, ruttab rahvast murdu kokku teda kuulama. Temast oleme „Laulu ja mängu lehes“ esimeses aastakäigus ja veel sagedasti kõnelenud. Aastal 1891 on ta hr. v. Rohde abikaasaks saanud.“

Et eesti muusikaajakiri mitte üksi erilise soojusega ei jälgind Alma Fohström'i, kelle eesti laulude ettekanded muidugi olid loond erilised sidemed eestlasiga, vaid üldse jälgis soome muusikaelu avaldisi, isegi päris algajate, õigemini alles õppimise alul seisvate kunstijüngrite omi, näitavad järgmised read 1893. aastalt: „Uus põhjamaa ööpik on Soomest tulemas. Neiu Aino Aahten, lauljanna Aahteni 17 a. tütar andis Helsingis kontserdi“. Edasi kuuleme, et ta alles 3 kuud oma ema juures on õppind, omavat haruldased vaimuanded laulmises ja minevat Pariisi oma õppimist „täiendama“. Just see, et siin tihti on superlatiivides räägitud, ja tänapäev koguni imelik võib paista, et alles 3 kuud laulu õppind 17-aastase neiu esinemisele süälpool lahte reageeritakse siinpool nii elavalt, näitabki seda rohkem, kuidas just muusikaelu avaldised olid need, mis leidsid iseäralise soojuse ja iseäralise tundeõrna vastukõla, ja pidid etendama suurt osa Soome lähemaletoomises Eestile.

Noodilisades jätkas „Laulu ja mängu leht“ soome heliloominguga tutvustamist koorilaulu alal. Välja arvatud 1892. aasta (VIII aastakäik), toovad teised aastate vältel rohkesti noodimaterjali Soomest eesti kooridele. Nende laulude loojate kohta ilmub ka V aastakäigus kirjutis „Soome laulu-meistrid ja eden-dajad“ (V, nr. 6). Süäl leiame biograafilisi teateid soomlasist: A. Hagfors'ist, R. Collan'ist, E. Linsen'ist, R. Faltin'ist, E. Genez'ist, M. Putroset, A. Borenius'est, P. Hannikaisest, L. Kiljander'ist, E. Sivori'st. Neilt on aastate jooksul rohkesti ilmud noodimaterjali muusikaajakirja noodilisas, nii näiteks üksi 1891. aastal 13 numbrit, nende hulgas 11 soome kompositsiooni ja pääle selle *Faltin'i* säetud *ungari* rahvushümn ja *ungari* rahvaviis „Vaata lillekesed“. Viimase eestikeelsed sõnad on K. A. Hermann'i omad. — Et kõik see aastaid vältav püsiv tutvustamine soome muusikaga ja selle abil soome rahvaga üldse pidi andma tagajärgi ja ka süälpool lahte leidis vastukaja, seda tõendab juba „Laulu ja mängu lehe“ V aastakäik, kus 1889. aastal (nr. 3) loeme peale Pacius'e eluloo veel teate: „Soome laulupidu Viiburis on juunikuu 6. ja 7. päeval. Sinna tahavad ka mõned Eesti koorid minna. Osa võtta võivad võõrad küll. Üksnes võidulaulust ei võta võõrad osa, vaid üksi soome koorid“. Ja juba leiame samas aastakäigus (lhk. 44) „Pidulise H. T.“ pikema kirjeldise päälkirja all „Soome neljas üleüldine laulu ja mängu pidu Viiburis jaanikuu 6. ja 7. päeval“. Süäl loeme ka: „Meestekoori teise korra etteastumises, kus niisama kui enne 3 laulu ette toodi, äratas Eesti J. Kappeli „Künnilind“ — yörästas nii suurt vaimustust, et

kui koor seda oleks ka kümme korda laulnud, siis oleks ikka üheteistkümnes kord veel ette kutsutud*.

Viiks kaugele veel teiste üksikasjade ettetoimine kui vastastikku esinemis ni ka vahetatud ja ettekantud noodikirjanduses (laulukooride, „Kanapiä“ kvar-
teti külastamine*) Hans Kann'iga esimeses tenoris, soome koorilaulude ilmumine eesti noodiväljaannetes jne.), üldilme tohiks juba ülaltoodust olla selge: muusika *abil*, muusika *kaudu* ja muusikat *abinõuna* võttes on tal olnud määratu-
suur osa Eesti-Soome üldkultuuri suhete loomises ja teineteisele lähendamises. Et muusika *ise* läind sajandil vastastikku vahetamisel oleks võitnud või oleks saand erilist äratust, võib vaevalt tõendada. Kuigi tahtsime piirata oma vaatlust õieti läind sajandiga, olgu lõpuks siiski natukegi puudutatud Soome-Eesti suh-
teid muusika alal käesoleval sajandil. Mõlema rahva üldlähikäimisel ja üldkul-
tuuriliselt on siin märksa vähem olnud mõju kui läind sajandil, kuid muusika-
kvalitatiivselt või puht-muusikaliselt võetuna on siin ikkagi vastastikku pakutud nii mõndagi kunstiliselt kaaluvat. Nimetame ainult mõnd üksikut nähtu: kui a. 1921 Heikki Klemetti tuli Tartu oma üliõpilasmeeskooriga ja kui parajasti asu-
tatud eesti üliõpilassegakooriga Eesti Üliõpilaste Seltsi ruumides vastastikku pakuti laule ja ühiselt pildistati, siis on selle aluse loomise kõrval lähikäimises kahe vennasrahva *laulva* üliõpilaskonna vahel ometi puht *muusikaline-kunsti-
line* tähtsus nimetatud külaskäigul. Heikki Klemetti' juhutatud üliõpilasmees-
koor pakkus rea huvitavat soome kooriliteratuuri niivõrd hääs ettekandes, et kontsert kui *muusikaline* toode omas oma tähtsuse. Et sama koorijuht pärast veel eriti oma segakooriga „Suomen Laulu“ tõi eeskujulist koorilaulu ja äratust ka eesti vokaalmuusikale, ei tarvitse erilist allakriipsutamist. Kui lisame siia *Artur Kapi* juhutatud eesti fümfoonilise muusika esitamise Helsingis, Soome muusika ettekanded R. Kajanus'e juhatusel Tallinnas, Artur Lemba' pianistliku ja pedagoogilise tegevuse Soomes, Armas Launis'e muusikateadusliku töö eesti runoviiside alal, eesti üliõpilaste külaskäigu Juh. Aavik'u juhatusel eesti koori-
loominguga Soomes, siis on vist päämomendid õieti ära öeldud. Nende kõrval vastastikused solistide ja kooride külaskäigud, Soome muusikaõhtud Eestis. Tuleks märkida veel erilise sümpaatiavaldisena Soomele Juhan Aavik'u koori-
laulu loomine soome presidendi külaskäigu puhul ja Riho Päts'u kompositsioon samuti segakoorile kui tervitus hõimrahvale.

Kuid üldise kokkuvõtena peab ütleva: praegune Soome pakub loovas muusikas rohkem kui meil siin on olnud võimalust õppida tundma ja teisalt ei tunne Soome kaugeitki eesti muusikat, ja nimelt palju sellest osast, mis Eestil kvalitatiivselt parimat. Tingitud on see suurelt osalt ka sellest, et eesti heli-
looming oma, nagu juba aluses mainitud, enamusel on alles käsikirjus.

Siin peame alles teineteist õppima tundma. Nii imelik kui see ka on: meie rahvaste *muusika*, mis meie vastastikusel tutvunemisel on etendand nii tähtsat osa, seesama muusika *ise* on meil *ennast* vastastikku veel vähe tutvustand, ei ole ennast veel isegi õieti esitlend. Kuid küll seegi tuleb!

Käesoleval suvel on hõimlased juba sadade kaupa Helsingis koos. Võib-olla mõnigi „Muusikalehe“ lugejaist.

Siin tahaksime soomlaste lahkete tähelepanu juhtida ühele väikesele asja-

*) 1878. a. Viiburis ja 1880. a. teine ringreis Helsingis, Hämelinnas ja Viiburis.

olule lähemas tulevikus: 1933. a. peetakse Tallinnas üldlaulupidu, mida loetakse 10. eesti üldlaulupeoks (tegelikult on neid olnud rohkem). Meeskooride laulude hulgas on ka eelpool mainitud Kunileid'i teos „Sind surmani küll tahan“. Ei ole tarvis siinkohal märkida, millist soome rahvaviisi on Kunileid algusteemiks tarvitand; loodame, et meid siis jälle sajad (nagu viimasel eesti laulupeol), vahest isegi tuhanded soomlased külastavad — ja need tunnevad ära siis kõik laulualguses oma rahvaviisi; ja ometi on sama laul ka meie oma laul, seda rohkem, et see pole rahvaviisi harilik harmonisatsioon, vaid laulu viimased salmid annavad teisele nõndanimetatud „lähikomponeeritud laulu“ iseloomu, see on, neis viimaseis salmides — Lydia Koidula' luulele, ei ole viisiks enam soome rahvaviisi, vaid helilooja on sellele andega ja maitsega sidund külge oma originaalviisiid, luues üldiselt ühilase ja mõjuva terviku. „Eesti-Soome sild“ on helides siin juba loodud. Ja juba ammugi. Et tuleviku-komponistid kui Soomes nii Eestis ehitavad uusi sildu, mille helid arhitektooniliselt uhkemad ja julgemad ja veelgi suuremate sügavuste üle ulatuvad kui esimene vähenõudlik, kuid siiski mõjuv eesti laul, inspireeritud eesti luulest, ja eesti heliloojas, aga ka soome rahvaviisist — selles ei kahtle vist ükski eestlane ega soomlane. Sest kui on ilusamat *perspektiivi* meie mõlema tuleviku olemises, siis on seda ka siin, on seda ka mõlema rahva muusikas. Ja kui meil on tarvis leida ühist keelt, siin tohiks ta olla kergeimini arusaadav ja võimalik.

E. Akadeemilise Helikunstnike Seltsi pääkoosolek

Möödunud kuul pidas E. Akadeemiline Helikunstnike Selts konservatooriumi ruumes oma aastapääkoosoleku. Sellest osavõtt oli rohkearvuline (suhteliselt liikmete üldarvule). Juhatusest esitatud 1930. a. aruanne näitas, et aasta jooksul on korraldatud vaid mõned kammermuusikaõhtud ja sellega õieti on piirdundki Akadeemilise Helikunsti Seltsi tegevus juba pikemat aega. Aruanne kinnitati, kuid koosolijailt avaldati soovi, et seltsi juhatuse peaks oma tegevust arendama kavakindlamalt ja sihiteadlikumalt, kui see on olnud seni, kus juhatuse koosolekuid on peetud väga harva ja täiesti juhuslikult. Kuna põhikirja järele selts tahab olla sarnaseks keskuseks, kus kujunevad meie muusikapoliitika sihtjooned ja põhialused, kus lahendatakse põhimõttelised küsimused, millest ühel või teisel viisil oleneb Eesti muusikakultuuri progress, siis tehti juhatusele ülesandeks *vähemasti* kord kuus käia koos ning intensiivsemalt võtta osa meie muusikaelu korraldamisse puutuvaist küsimusist. Kuna seltsi tegevus on kandnud enamasti juhuslikku ilmet, mida juhatuse püüdis põhjendada majanduslike raskusiga — sest polevat kultuurkapita-

list tegutsemiseks saadud summaksid —, siis mõningate liikmete poolt arvati, et vaevalt neid saab edaspidigi, kui selts ei suuda küllalt veenvalt põhjendada nende otstarvet, ning peeti tarvilikuks, et juhatuse iga aasta esitaks pääkoosolekule ka konkreetsemad tegevuskavad tuleviku kohta, milles oleksid näha vähemasti seltsi juhatuse püüded ning mille kohta ka liikmed võiksid võtta sõna arvustavalt. Samuti leiti koosolijaist, et on tarvis vähemasti 3 pääkoosolekut aastas — sügisel, talvel ja kevadel, kus oleks võimalus arutada hooaja kestes üleskerkind või üleskerkivaid küsimusi ning nende kohta vahetada mõtteid. Ka juhiti juhatuse tähelepanu sellele, et oleks hädatarviline korraldada igas kuus perioodilisi referaat- ja vaidlusõhtuid mitmesuguseis muusikalelu puutuvaiss küsimusis ning populaar- ja muusikateaduslikke loenguid.

Juhatusse, mis valitakse kolmeks aastaks, jäid vanad tagasi, kusjuures esimeheks jääb prof. A. Kapp.

Jääb loota, et koosolekul aset leidnud mõttevahetused suudaksid elustada juhatuse algatusvõimet ning et tagajärjed end peagi annaksid tunda.

MÄRKMEID UNGARI MUUSIKAST

M. P.

Kuigi ungari kultuur, nagu teada, on väga vana, siiski muusikakultuuri puutuvaid andmeid leidub alles 11. ja 12. sajandist. Need näitavad, et Frantsiskaani ja Benediktuse ordu, kes küll üldise kultuuri tõstmiseks palju on aialand kaasa, on avaldand ungari vanale rahvamuusikale siiski tugevat survet, tahtes asendada seda oma kiriklike viisega, n.-n. „*nefauda carmina*“. Edasi leidub vanus kroonikais märkmeid laulikuist („*regos*“), kes sarnlesid trubaduuridele ja esimesina said kõik õigused vabadusele. Kuningad Mattias ja Sigismund (1400—1526) arendasid ungari muusikakultuuri jõudsasti, kutsudes välismailt kuulsaid muusikaõpetlasi kirikulaulu nivoo tõstmiseks ja õuemuusika edustamiseks. Nii leidub juba 1525. a. kroonikais märkmeid, et kuninglikes ruumes kuuldus orkestri-helised.

Esimeseks muusikateoreetikuks oli *Etienne Monetarius* (Kineses), kellelt ilmus raamat praktilise muusika-teooria õpetusest. Tollani oli säilind vaid vanade rahvalaulude tekste; kuid 1526. a. alati ka nende rütmi ja viiside üleskirjutamist.

Pärast verist Mohaksi lahingut jagunes Ungari kolmeks. Üks osa jäi Habsburg'ide valitsuse alla, teine Türgimaale ja kolmas — sultani ülemvalitsuse alla. Tol ajal levisid kandlelaulikud. Seni lauldi vaid armastuslaule, kuid raske isamaa kaotus äratas ellu tundeid ja ühes nendega vanad rahvalaulud. Kuulsaim 16. sajandi kandlelaulik oli *Finedy Lantos Sebastian* (1554), kelle laulud täpselt kajastasid noid raskeid aegu.

Trükikunsti levinemisega hakkasid ilmuma trükilt *protestantlikud laulud*, milles rohkesti leidnud kasutamist ungari rahvaviisid. Suur osa tolleaegseist armastuslaulest on hävitatud kirikute poolt, kuid nende ladinakeelne tekst osutab autoreiks õpetlasi. On säilind siiski palju vanu tantsu ja laule, mida kirjutatult võib leida mitmesuguseis koodeksites, nii *Codex Victoris*, *Nador Codex*, *Peer Codex* j. t. Populaarseim 17. sajandi tants oli „Haidukite tants“, mida tantsiti mõök käes ja vana kombe kohaselt torupillihelide saatel.

17. ja 18. sajandi sõjad tõid rohkesti sõjalaule. Et kohustada sõdureid seitsmeks aastaks teenima, korraldati joominguid, kus noored võisid lõbutseada mustlaste muusika ja laulude saatel. Neist laulest on tekkind kuulsad *Lassan* ja *Friska* — millise tantsu algus on aeglane, kuid lõpp elavarütmiline. 19. sajandi alul olid need sõdurite tantsud viidud isegi kõrgema klassi tantsupõrandaile. Eri-päättiki moodustavad *Kuruz-laulud*, mis tekkind umbes 1700. a. Rakoczy' valitsuse ajal ja mis kõik säilind kollektsioones.

Ei tohi segada ungari muusikat mustlaste omaga. Mustlased*) tulid Ungari umbes 1415. a. Nad olid küll põlatud salakuulamise pärast vaenlaste kasuks, kuid oskasid siiski muusikana ja koduneda kõikjal. Igeloomuta rahvana on nad omaks võtnud iga muusika, mida kuulsid. Neil on kuulsaid virtuoosse-muusika-

*) Mustlased ilmusid Euroopasse 14. sajandil, emigreerudes Indiast. Prantsusmaale tulid nad Böömi kaudu, sellest ka nende nimetus: „Bohémiens“. Ingliseid nimetavad neid „*gypsy*“, arvates nende päritolu Egiptusest.

mehi, kuid ükski neist ei mängi noodist, vaid kõigile on omane mängida kuulmise järele ja oma vaba fantaasia lennul. Mustlased on küll rohkesti aidand levitada ungari muusikat, kuid samal ajal on nad oma improvisatoorse ettekandeviisiga arendand uut stiili, mida nüüd sageli segatakse ungari rahvamuusikaga.

19. sajand toob juba nimekaid heliloojaid, nagu: Ferenc Verseglyi, Kanos Fallér, Janos Fuss ja ühe silmapaistvama, kes on saand Ungari auks ja uhkuseks: *Franz Liszt'i* (1811—1886). Samuti on kuulsaks saand *Karl Goldmark* (1830—1915), kelle looming toob ka sümfooniaid ja oopereid.

Ooperiettekandeid tuntakse Ungaris juba 18. sajandil. Esimeseks Ungari muusikaliseks teoseks oli *Chudy* „Prints Picco“ (1793). Sellele järgnes *Ruziska* ooper „Béla põgenemine“, millest mõned aariad on saand isegi rahvalikuks. Pääle nende on veel mitmed heliloojad kirjutand oopereid, mida välismailgi kantud ette, kuid tõeliseks ungari rahvusliku ooperi loojaks oli *Ferenc Erkel* (1810—1893), kes võitis suure populaarsuse ja veel praegugi oma ooperite „Bánk-Bán“ ja „Hunjadi Lászlo“ga“ püsib ooperiteatrite mängukavas.

Siit edasi annab Ungari juba terve rea silmapaistvate võimetega heliloojaid. On võimatu siin loetella neid kõiki, kuid piirdugem vaid üksikute tähelepanuväärsemaiga.

Jeno Hubay (1858) on kuulus ungari helilooja ja viuldaja. Oma muusikalised anded pärind isalt, kes oli kapellmeister. Õppind Joachim'i juures Berliinis. Kontserteeris alul Ungaris, hiljem Liszt'i soovitusel sõitis Pariisi (1876), kus algas ta võidutee. Praegu maailmakuulsusega viulivirtuoos, silmapaistvaim pedagoog ja helilooja.

Béla Szabados (1867) — helilooja, konservatooriumi professor; on kirjutand rea kergemasisulisil lavateoseid. Neist: „Tuli“, „Maria“, „Fanny“ j. t.

Eduard Poldini (1869) on saand kuulsaks oma ooperiga „Hulkur ja printsess“ ja paljude lasteopereiga, nagu „Tuhkatriinu“, „Okasroosike“, „Lumivalgeke“ jne. Ta uusimaid teoseid on „Karnevali pulmad“.

Theodor Szanto (1877) on välismail hästi tuntud pianistina. Pääle ühe viulikontserdi, sümfoonilise poemi ja rea teiste helitööde on leidnud tunnustust ta ooper „Taifun“.

Albert Syklos (1878) — helilooja ja professor Muusikaakadeemias. Ta on tunnustatuim pedagoog ja muusikateadlane Ungaris. Oma heliloomingus kaldub ta moodsale harmooniale ja ekspressionismile. Ta töist nimetagem: sümfoonilist poemi „Finedy Lantos Sebastian“, ooperit „Honapok Naza“ ja pantomiimi „Peegel“.

Aládár Szendrei (1884) õppis ühel ajal õigusteadust ja muusikat. On kirjutand ooperi „Türkiissinine aed“, sümfoonia ja palju häid *à-capella*-laule. Orkestrijuhina tegutsend New-Yorgis ja kõigis Euroopa linnades. Ta muusikat, millest eriti on saand populaarseks „Ungari avamängud“, hinnatakse kõrgesti.

Veel väärrib nimetamist *Ervin Lendvai*, kes kirjutand pääle ooperi „Elga“ rea töid orkestrile, kammermuusikale jne. Ta on peenemaitseline helilooja, kes eriti palju väärtuslikku kirjutand kooridele.

Ungari kaasaegne muusika toetub kolmele suurele alussambale. Need on *Ernö Dohnanyi*, *Zoltán Kódaly* ja *Béla Bartók*.

Ernö Dohnanyi sündis 1877. a. Pressburgis matemaatikaprofessori pojana. Esmajärgulise pianistina oli ta Berliini muusikaülikoolis õpetajaks; hiljem pro-

fessor ja direktor Budapesti kõrgemas muusikakoolis, millise koha pärastpoole loovutas J. Hubay'le. Andeka heliloojana on ta kirjutanud sümfooniaid, klaverikontserte, klaverikvintette ja neli ooperit: „Pierre loor“, „Tenor“, „Tädi Simona“ ja „Voivoda torn“.

Béla Bartók'ist, kellest ta 50-da sünnipäeva puhul „Muusikalehe“ märtsinumbri juba ilmus pikemaid kirjutisi, olgu vaid mainitud, et ta töötab praegu Budapesti kuninglikus muusikaakadeemias professorina ja heliloojana. Kasutades ungari rahvaviise ta seisab kaasaegses muusikas üldse esikohal. Ungari muusikas on ta uueks teerajajaks ja temalt on võtnud eeskuju ungari heliloojate noorem põlv. Ta teoseid on mängitud peaaegu kogu maailmas ja hiilgava pianistina on ta oma helitöid isiklikult kandnud ette kõigis suuremais muusikalisis tsestrumeis.

Zoltan Kodály (1882) tundis juba lapsena suurt huvi muusikale. Oma esimese mänguriista — gitari — valmistas ta endale ise suurest puulusikast ja nõõrist. Varakult laulis ta kiriku laulukooris ja komponeeris „Messi“ ja „Avamängu“, mis kanti ette 1897. aastal. Õppis Budapesti muusikaakadeemias, mille lõpetas ühes ülikooliga, kus kaitses oma väitekirja „Ungari rahvalaulust“. Praegu töötab Budapesti muusikaakadeemias teooria- ja kompositsiooniklassi professorina. Heliloojana oli ta alguses mõjutatud Brahms'ist ja Debussy'st, kuid hiljem sai tast tuline rahvuslik helilooja, kes inspireerub ungari rahvalaulust samuti kui B. Bartók'ki. Ta sulest on ilmud hulk mitmesuguseid teoseid orkestrile, kammermuusikat, vokaalteoseid soolole ja kooridele. Viimaseist on erilist tähelepanu vääriv ta „*Psalmus Ungaricus*“ *segakoorile*. Samuti on ilmud talt koos Bartók'iga nende ühiseilt matkult kogutud rahvalaule ja -tantse, ent suurimaks eneseavalduse võimaluseks on Kodály'le olnud ta ooper „Hary Janos“.

Need kolm on leidnud endile väga andekad järeltulijad, kellest tuleks mainida B. Bartók'i õpilast

Georg Kosa't — andekat pianisti ja heliloojat, kellest Ungari loodab Bartók'i ideede edasikandjat muusikas. Kosa' muusikaline talent otsib väljapääsu juba kaheksa-aastaselt, mil ta kirjutas oma esimese ooperi „Robinson Crusoe“. Liikudes Bartók'i sõprade ringis, paelus ta oma andekusega pea Bartók'i tähelepanu, kes võttis teda oma õpilaseks. 19-aastasena assisteeris ta oma õpetaja Bartók'i balleti „Puustnikerdet printsi“ ettevalmistustöil ning haaratud uutest ideedest andus kirjutama tantsu- ja pantomiimilist muusikat. Ta teoseid on kantud ette Berliini ja New-Yorgis suure eduga. Hiljem olles Tripolis teatri kapellmeister ja reisides Itaalias ringi mingi balletitrupiga, sündis Kosa' hinges muutus. Üksildustunne ja haigus viisid ta filosoofilisile mõtteile, mille tulemuseks oli ta usklikuks muutumine. Sümfoonias „Inimene ja maailm“ kajastub selgesti ta nüüdne hingelaad.

Lõppeks mõningaid arve ungari muusikaelust: Ungaris töötab 126 muusikakooli 15.000 õpilasega ja 800 professoriga. Budapestis üksi on 92 muusikaprofessorit ja 2000 muusikaõpilast 45 muusikakursusel.

Filharmoonia-ühing on asutatud 1853. a. *Erkel'i* poolt, — tema järeltulijaks oli *Kerner* ja praegu töötab sääl helilooja *Dohnanyi*. Nimetatud ühingul on pääle suure sümfooniaorkestri väike kammerorkester ja keelpillidekvartett.

Ungaris on 275 laulukoori ligi 15.000 lauljaga. Rahvuslikus muuseumis ja raamatukogus on 2500 tööd, 11.500 ungari partituuri, 500 käsikirja ja 1600 kirja heliloojailt.

Prof. PEETER RAMUL †

Prof. J. AAVIK

Tänavune kevad tõi eesti muusikale kurva sündmuse ja raske kaotuse: 27. aprillil lahkus maisest elust *Peeter Ramul*. Tema varajase surmaga kaotas Tallinna konservatoorium tüseda õppejõu, ta õpilased klaveri- ja muusikaajaloo-klassides armastatud isaliku õpetaja, ta kaaslased muusikapõllul armsa sõbra ja mõnusa selt-simehe, vana emake ning vend ühes õega aga kalli poja ja venna.

Prof. Ramul'i vaimset isikut tõstab kõrgele eriti see, et ta armastas muusikat väljaspool majanduslikke kalkulatsioone ning suhtus sellele tööle idealistliku huvi ja andumusega. See on eriti hinnatav ja tähelepanu väärt praegusel ajal, kus majanduslik ja ainealine arvestus peaaegu kõikjal dikteerib ja valitseb, ning sarnane idealism olgu meile kui ka tulevasile põlvetele väärtuslikumaks päranduseks — pühamak mälestuseks.

Prof. Ramul sündis Pärnumaal Lelle vallas 7. sept. 1881. a. ning põlvnebh õigensu vaimuliku perekonnast. Ta lapsepõlv möödus isa ametikoha ümberpaigutuste tõttu Penujas ja Antslas. Kui ta oli Tartu gümnaasiumi õpilaseks, tärkas tal armastus muusika vastu, mis juba lapsena oli hõõgund hinges, erilise hooga, kuna Tartus avanesid soodsamad võimalused muusikaliseks arenemiseks: paralleelselt gümnaasiumiga õppis ta ka tollaegses Rudolf Grevingk'i muusikakoolis, kus ta pääle klaverimängu ilmutas erilist huvi puhtteoreetiliste ainete vastu, mis ta pärastises muusikategevuses kandsid ka hääd vilja. Nende ridade kirjutajal on meeles juhtum ajast, kus R. Grevingk'iga ta muusikakooli tegevuse lõpetades kooli mänguriistu Tartu kõrgemale muusikakoolile müües muu seas jutt tekkis kooli endisest tegevusest ja tööst, kus ta erilise vaimustusega mälestas oma endist õpilast Ramul'it kui parimat, kes pääle muu eriti hästi kirjutand kontrapunkti. See jutt oli vist 1920. a. ning nende ridade kirjutaja siis P. Ramul'it isiklikult veel ei tundnud, kuna ta oli Venemaal, kuid see lõi kujutelma temast kui suurte teoreetiliste ja teaduslike huvidega muusikamehest, milles ka hiljem isiklikult võisin veenduda.

Lõpetades Tartu gümnaasiumi, astus P. R. Tartu ülikooli õigusteaduskonda, kuid varsti siirdus süält Moskva ülikooli. Seda üleminekut arvatavasti tublisti mõjutasid Moskva avaramad võimalused muusika õppimiseks. Lõpetades 1906. a. Moskva ülikooli ning kohtualal teenistusse astudes leiame teda innuga muusikat edasi õppimas prof. Jaroševski' juures.

Prof. PEETER RAMUL †

Võitlus muusika ja jurisdudenti vahel kestis ikka edasi ja lõppes esimese täieliku võiduga. Astudes Moskva konservatooriumi lõpetab ta selle prof. Goedike' klaveriklassis 1911. a. Pääle selle täiendas ta end veel Leipzgis prof. Bembauer'i ja Reisenauer'i meisterklassis.

Nüüd siirdus ta Venemaale tagasi ja asus klaveriõpetajana tööle Moskva Nikolai instituudis. Maailmasõja ajal oli ta samas tegevuses Tambovi naisinstituudis, kuni Eesti vabariigi tekkimisega opteerus kodumaale, kus asus kohe tööle Tallinna konservatooriumis klaveriõpetajana ning pärastpoole ka muusikaajaloo lektorina. 1925. a. austas konservatoorium teda professori aukraadiga.

Tema klaveri-pedagoogiline töö konservatooriumis oli eriti viljakas just seetõttu, et ta, olles ise suurte muusikaajalooliste huvidega, istutas seda ka oma õpilassisse, ning selle läbi äratas huvi mitmesuguste ajajärkude, koolide ja heli- loojate vastu, andes neile tugeva aluse just ajaloolise arenemise seisukohalt. Mõistagi, et sarnane lähtekoht võimaldab tabada ajajärgu õiget vaimu ning süülikat tõlgitsemist. Selle ajaloolise huvi ja suhtumise järelduseks oli asjaolu, et P. R. Tallinna konservatooriumis pääle oma klaveriklassi hakkas pidama loenguid ka muusikaajaloo, millega äratas kogu õpilaskonnas suurt huvi. Muusika- ajaloo tundides tuli ta veendumusele, et selle aine õppimist tunduvalt takistab eestikeelse käsiraamatu puudumine. See asjaolu rakendas teda uuele tähtsale tööle muusikaajaloo alal, mille tulemuseks oli „Üldise muusikaajaloo põhi- jooned“, mille esimene jagu paari aasta eest ilmus. See tüse töö, mis nõudis autorilt palju pingutavat tööd, käsitab selgesti ning ülevaatlikult muusikaaja- loolist arengut vanast ajast kuni klassikalise ajajärgu lõpuni, lõpetades Beet- hoven'iga. See töö on suureväärtslikke tegureid meie muusikakirjanduses.

Teine põhjapanev töö, „Moodsa klaveritehnika psühho-füüsilised alused“, ilmus kadunult 1923. a. üheaegselt saksa ja vene keeles Kahnt'i kirjastusel Leipzgis. Mõni nädal enne surma ilmus ka teose ingliskeelne tõlge. Selles on autor andnud asjaliku, selge ülevaate klaveritehnika aluseist ja arengust, käsi- tades selle kohta varem ilmund literatuuri ühes oma algupäraste mõtetega, millest tähtsam on väide, et klaveritehnikas mängivad suurt rolli pääle füüsiliste funktsioonide ka pulthingelised tegurid. On igatahes mainimisväärne, et see teos on leidnud leviku kolmes suurrahva keeles, mis kriipsutab alla selle väärtust. Viimast tõendavad oma väga kiitvais otsuseis ka sääraseid autoriteetid nagu Breit- haupt, Egon Petri, Josef. Pembaur, Aleksander Goedike, Erkki Melartin ja tei- sed. Muidugi oleks loomulik, et teos ilmuks ka autori emakeeles, mis oleks pääle spetsiaalse tähtsuse ühtlasi ka väga ilusaks mälestiseks temast. See ideeline soov põrkab aga majanduslike kalkultatsioonide vastu, mis teevad küsitavaks kirjas- tuskulude tasuvuse. Optimistlikult vaadates peaks see olema teostatav, sest meil on ju õige suur kogu kui klaveriõpetajaid nii -õppijaid, kes käsiraamatut kasutaksid.

Inimesena oli prof. Ramul eriti häatahtlik ja sõbralik, oma lähemaile kaaslasile aga ustav sõber ja truu seltsimees. Nisama suhtus ta oma õpilasile nagu vanem vend või isalik sõber ning seepärast tundub tema kaotus eriti raskena neile, kellele ta seisis lähedal inimesena ja sõbrana. Aga ka eesti muusikale on ta kaotus käesoleval momendil asendamatu, sest meil ei ole praegu isikut, kes jätkaks ta muusikateaduslikke üritusi.

Kadunu oli paljude muusikateaduslike seltside liikmeks ning reisis õige palju, samuti päämiselt teaduslikest huvidest inspireerituna. Olgu tema iseloo-

mustamiseks toodud ta viimasest taskuraamatust juhtlauseid, mida ta nähtavasti endale elu reegliks on säädnud:

„Hilistumised kõrvaldada,
istungid lühendada,
suvepuhkus pikendada,
töö kümnekordistada,
muusikat armastada.“

Eriti viimane juhtlause on tema kohta iseloomulik ning läbib kogu ta elukäigu punase niidina. Jäägu sarnane ideeline suhtumine meilegi, leinajaile, temast ilusamaks mälestuseks ja eesmärgiks.

Prof. P. Ramull kalmuküngas

*Muru kasvab mulla pääle,
aruheina haua pääle,
kasteheina kaela pääle,
punalilled palge pääle,
sinililled silmadele,
kullerkupud kulmudele.*

(Kalevipoeg.)

ÜLESKUTSE LAULUKOORIDELE

Neli aastat tagasi manala nõudis meie väheste tegelaste keskelt helikunstniku *Konstantin Tüرنpu*, kes pääle helimeistritöö kulutas rohkesti oma energiat ka eesti lauljaskonna organiseerimisele Eesti Lauljate Liidu näol. Meie leinajaina ei saand jätta töötamata mälestada kadunu teeneid eesti muusikakultuuri hüveks, ei saand jätta lubamata tuletada meelde vanameistri nime kasvavaile ja tulevasele põlvile. Meie, lauljad, nii mõnegi õilsa hetke oleme eland Tüرنpu' laule lauldes ja oleme vaimustund ta lauluhelide kaasakiskuvusest kontserdel ja laulupidudel. Siis ärger unustagem ta teeneid ja ta nime!

Monument Tüرنpu'le eesti lauljaskonnalt on loodud temanimelise koorilaulu-auhinnakapitali näol, vaimne mälestussammas, mille puhul Tüرنpu' nime mälestame iga aasta kokkuvõtet tehes meie parimaist koorilauludest, monument, mis seisaks iga meie helilooja silme ees, tuletades meelde kadunut eeskujuna hääde ja kunstivääruslike koorilaulude loomisel. Nurgakivi meie lubatud mälestushoone tarvis oleme püstitand. Siis nüüd ehitagem edasi, nii kuis seda suudame.

Tüرنpu-nimelise kapitali alussummaks on praegusel silmapilgul 1545 krooni. See summa on veel liiaks väike meie ülesande täitmiseks. Meie ei ole rikkad ega ole meil võimalusi suurte kapitalide kogumiseks lühikese aja jooksul. Meil on aga armastust ja tahet alustatud töö jätkamiseks. Kivi kivile, kuni võime olla uhked kasvavast monumendist! Väikeste summade kaupa, sentide kaupa, nii lisame lisa seni kogutud kapitalile.

Tüرنpu-nimelise koorilaulu-auhinnakapitali valitsus paneb ette kõigile meie teguvõimsaile koorele, määrata oma kontsertide, laulupäevade ja -pidude sissetulekuist väike protsent Tüرنpu-nimelise kapitali hääks, olgu see summa kas või vähem kroonist. Meie laulukoorid korraldavad aasta jooksul mitusada kontserti, laulupäeva ja rahvapidu. Kui iga pidustuse sissetulekust määratakse Tüرنpu-nimelise kapitali hääks näiteks 1 kroon, siis aasta jooksul üle maa kokku teeb see mitusada krooni, mis juba on nimetamisväärne lisa senisele kapitalile. Nii vaid, koorid, pidage meeles toodud ettepanekut: ärge loobuge sentide andmisest, kui Teie ei saa maksa kroone kapitali hääks.

Kooride ja üksikute annetajate nimed avaldatakse „Muusikalehes“.

Tüرنpu-nimelise koorilaulu-auhinnakapitali valitsus.

TOETUSEKS TÜRNPUNIMELISELE KOORILAULU-KAPITALILE

on Hageri Haridusseltsi juhatus oma 5. mai koosolekul otsustand määrata Hageri kihelkondliku laulupäeva puhassissetulekust 2%. Esimesele sellesarnasele annetajale kapitali valitsuselt parim tänu!

ASUTAKSE KORRALDAMA K. TÜRNPUNIMELISE KOORILAULU-KAPITALILE

Tallinna Meestelaulu Selts ja „Revaler Liedertafel“ korraldasid 16. aprillil ühise kontserdi, mille sissetulek läks mõlema seltsi endise koorijuhhi, kadund K. Tüرنpu' hauakünka kor-

raldamiseks. Omapoolt Lauljate Liit otsustas määrata samaks otstarbeks 250 krooni, edaspidi veelgi jõudumööda aidates kaasa, et K. Tüرنpu' hauaküngast kaunistada ja korraldada.

X ÜLDLAUPEO KOORIJUHTIDE PÄEVAD

X üldlaupeo muusikalise eeltööga teatavasti Lauljate Liit algas käesoleva aasta jaanuaris, korraldades igal pühapäeval raadios X üldlaupeo tunde, kus Tallinna paremad koorid demonstreerisid X üldlaupeo üldkooride laule ja koorijuhid andsid seletusi laulude õppimise ja ettekande kohta. Aprilli lõpuni võeti läbi peaaegu kõik üldkooride laulud. Tehtud töö kokkuvõttena ja kordamisena korraldati 1., 2. ja 3. mail s. a. ülemaised X üldlaupeo koorijuhtide päevad, mis olid seda tarvilisemad, et ei olnud ju kõigil koorijuhtidel võimalik kuulda raadiotunde. Pääle X üldlaupeo üldkooride laulude analüüsimise neil päevil peeti veel rida referaate koorijuhtidele üldtarvilisilt aladelt.

1. mail esimesele X üldlaupeo koorijuhtide päevale oli kogunud koorijuhte üle maa üle 200, nii et „Estoonia“ Sinine saal ei tahtnud kõiki mahutada. Haridusministri erilisel korraldusel vabastati õpetajad, kes enamasti ongi koorijuhid, 2. mail koolitööst, mis soodustus tegi võimalikuks Tallinna sõidu neil koorijuhtidelgi, kes muidu oleksid olnud seotud koolitööga. Pääle selle võimaldati koorijuhtidele tagasisõit Tallinnast koju raudteel poole hinnaga. Ka oli võimaldatud 40 koorijuhile päevade ajaks prii korter.

Koorijuhtide esimese päeva avas Lauljate Liidu esimees T. Vettik, tervitades kokkutulnuid.

Enne päevakorra juurde asumist koosolijad otsustasid saata samal ajal tütarlaste kommerts-gümnaasiumi ruumes peetavale keskkoolide õpetajate kongressile tervitustelegrammi, milles ühtlasi koorijuhid avaldasid soovi, et keskkooliõpetajate kongress leiaks tee, kuid kaitsta lauluõpetust keskkoolis, mis möödunud valitsuse ajas asetati täiesti vaeslapse ossa.

Esimesena päevakorras „Estoonia“ ooperilaulja ja konservatooriumi lauluklassi õpetaja hr. A. Arder kõneles häälesäädest lauluks. Ühtlasi tehti koos hääleharjutusi.

Järgmisena kõneles prof. J. Aavik „Meie uemast koorilaulu loomingust“, eritelles meie koorilaulu loomingu vanemat ja nooremast stiili. Referent puudutas lühidasti meie rahvusliku muusika arengut, peatudes pikemalt M. Saar'el kui meie rahvusliku stiili tähtsamal rajajal ja edendajal. Rahvuslikus stiilis loodud laulud pole suutnud veel täielikult läbi lüüa laiema lauljaskonna juures, kuna nende erinev polüfooniline laad vabab lauljailt teatavat arenemist. Kuid arenemine on tarviline, kuna vana „Liedertafeli“ stiil meie-aja inimest enam ei rahulda. Arenemine ei saa teostuda järsku, on vaja järjekindlat töötamist. Uute laulude soetamises peab lauljaskond tulema ise appi. Kuna meil ükski eraäri laule ei kirjasta selle vähetasuvuse pärast, siis teeb seda Lauljate Liit, makstes eranditult juurde kõigile lauludele, milline juurdemaks tuleb kultuurkapitalist. Kuna aga kultuurkapitali summad on jäänd vähemaks, siis ka Lauljate Liidul on raskusi uute koorilaulude kirjastamisel.

Lauljaskond peaks loobuma kirjutatud nootidest laulmisest. Kui iga laulja ostab noodi, siis meil laulude kirjastamine tasub end ära. Selleks peaksid organisatsioonid, kelle juures laulukoorid töötavad, andma nootide ostmiseks toetust.

Järgmisena Estoonia Muusika Osakonna segakoor prof. J. Aavik'u juhatusel kandis ette J. Aavik'u „Laulupeo laulu“, E. Võrgu „Lauliku“, R. Pätsu „Sarvelaulu“ ja V. Nerep'i „Saarlaste laulu“, mispuhul koorijuht andis selgitusi laulude õppimise kohta, ühtlasi kuulati koorijuhtide arvamisi ja anti võimalus praktiseerida loetletud laulude juhatamist.

Pääle-selle Estoonia Muusika Osakonna naiskoor prof. J. Aavik'u juhatusel kandis ette X üldlaupeo naiskooride laulud: A. Kapi — „Ei roosisid“, M. Saar'e — „Tantsides“ ja J. Aavik'u — „Mälestus“, mille ettekande ja õppimise kohta koorijuht andis selgitusi.

Pääle lõunavaheaega kell 4.30 jätkati tööd. Esimesena kõneles Rakvere seminari muusikaõpetaja E. Mesiäinen „Soome keele hääldamisest“, võttes läbi X üldlaupeo üldkooride kavas oleva F. Pacius'e „Suomen laulu“ hääldamise. Pääle seda „Raudami“ segakoor K. Leinus'e juhatusel laulis F. Pacius'e „Suomen laulu“ ja Läti populaarse A. Jurjan'i säetud „Puhu tuule“. Vahetati

mõtteid mainitud laulude tõlgitsemise üle, mille järel „Raudami“ koor kandis ette lisapalu.

Järgmisena E. Vörk demonstreeris Jaani Oratooriumi kooriga laule „Pulma rõõm“ — E. Vörk, „Laulja vägevus“ — E. Vörk, „Palumine“ — A. Kapp ja „Hommikulaul“ — M. Saar.

Esimene koorijuhtide päev lõppes õhtul kell 18 hoogsa tööpäevana.

Vaatamata sellele, et teine päev aja piiratus tõttu algas juba kell 8 hommikul, koorijuhte oli kogunenud peaaegu samal arvil kui eelmisel päeval.

Tööd alati häälesäade tunniga, mille pidas A. Arder temale omase huumoriga ja hooga. Pääle hääleharjutusi kõigi koorijuhtidega demonstreerisid soololaule konservatooriumi lauluklassi õpilased, hrad Unt ja Villard.

Edasi Rakvere seminari muusikaõpetaja E. Mesiäinen kõneles koori vajumise põhjustist ja sellest, kuidas võita neid põhjusi, tuues rohkesti näiteid oma kõnele X üldlaulupeo lauludest.

Koorilaulu vajumise tähtsamaid põhjusi on see, et teatavad toonide vahekorrad (intervallid) alati ei ole ühesuurused. Teatavate toonide käikude suurem kord üks noot tuleb võtta mõne murdosa tooni võrra madalam, samas mõne murdosa võrra kõrgem. See on muusika iseärasusi, mille kuulmine vajab küllalt arenend kõrva. Kui laulja jätab võtmata need toonide murdosad, siis paratamatult laul hakkab vajuma.

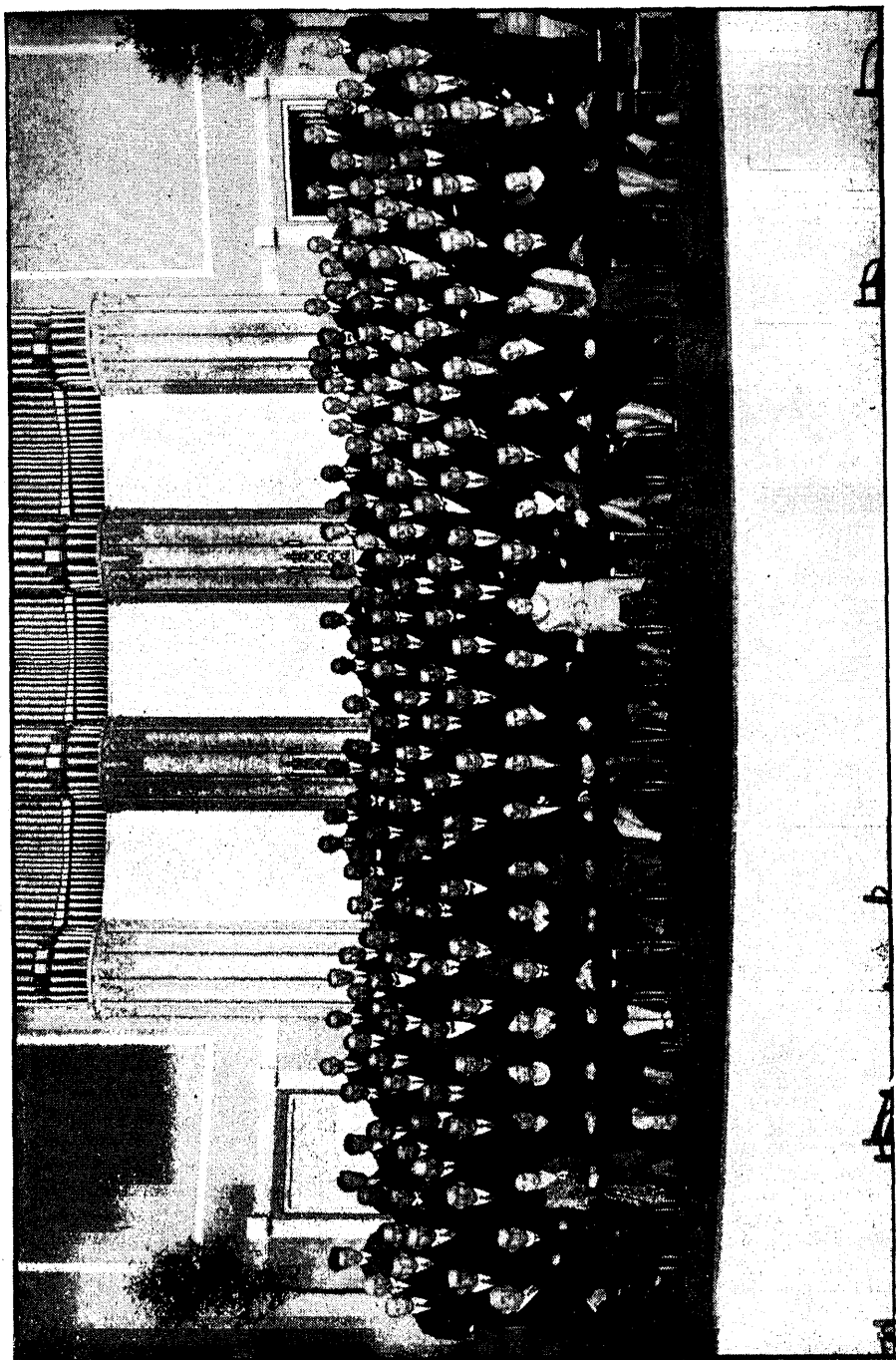
Pääle-selle referent juhtis tähelepanu ka teisele nähtele, mis võib olla laulu vajumise põhjuseks. Seda nimetatakse „helistiku kulumiseks“. Kui mõnd laulu laulda korduvalt ikka vaid ühes helistikus, siis laulja kuulmisnärvid tüdinevad ja kaotavad oma terasuse. Sageli aga ka lihtsast lohakus, pääliskaudne toonide tabamine mõjutab koorilaulu langemist. Referent laulis kuulajale heliredeli, ilma et oleks olnud märgata toonide tabamisel erilisel suurt eksimist, vaid natuke lohakust, kuid jõudes alatoonile tagasi, siis see osutus terve tooni võrra madalamaks.

Edasi „Estoonia“ ooperi meeskoor, mille liikmeist igatüki võimeline esinema solistina, V. Nerep'i juhatusel kandis ette X üldlaulupeo üldmeeskooride laulud: A. Kunileiu „Sind surmani“, A. Lätte „Kuldrannake“, K. A. Hermann'i „Munamäel“. Lõppeks kooriliige hr. Rinne kandis ette ilmekalt Figaro aaria Rossini' ooperist „Sevilla habemeajaja“.

Enne lõunavaheajale minemist toimus kõigi koorijuhtide päevist osavõtjate pildistamine.

Pääle lõunat koguneti Raua tänava algkooli, kus R. Päts andis näitetunde koorilaulus. Tunnid olid III, IV ja V klassis. Tundide ülesandeks oli tutvustada kuulajaid uue analüütilis-sünteesilise meetodiga. Analüütilis-sünteesilise lauluõppeviisi objektiks on lapse loomuliku muusikalise instinkti arendamine. Lapse muusikalise loomusunni ümber keerlebki kogu õpetaja tegevus. Tahvilile kirjutatud laulu tekst, mida õpetaja mitu korda lastele ette laulab, jaotatakse taktideks rõhutatud helide järele. Rütm algastmel märgitakse ühele joonele käeviihete järele. Helikõrguse märkimine läheb välja toonika kolmkolast kui tähtsaimast helidest. Kolmkõla helid on helistiku aktiivsed helid, teised — passiivsed. Laulu helisugu (mažoorsus ja minoorsus) määratakse laulu iseloomu järele; lauldud laulu järele lauldakse põhitoon ja selles laulu üldmulje järele kolmkõla. R. Päts käsitas kõigi nende tähtsate muusikaelementide demonstreerimist asjatundlikkusega. Ja huvitav oli jälgida, kuidas lapsed suure huviga kõike mõistsid, arutasid teooriad, õppisid ära uue laulu nagu mööda minnes ja kordasid hulga vanu laule. Näitetundidele järgnesid läbiraäkimised, kus meie tuntumad laulupedagoogid avaldasid selle uue laulu-meetodi vastu täielikku usaldust. Jääb ainult soovida, et see meetod meil läbi lööks üldiselt. Läbiraäkimisel teatas R. Päts m.-s., et vastav metoodika raamatki on tõlgitud soome keelest eesti keelde E. Mesiäse poolt ja ootab tema portfelligi kirjastajat.

Õhtupoolikul koguneti tagasi „Estooniasse“, seekord kontsertsaali, kus ÜENÜ Tallinna osakonna segakoor E. Aav'a juhatusel demonstreeris X üldlaulupeo üldkooride laule, M. Lüdigi „Sääl kord kasvab“, M. Saar'e „Mis sääl kõnnib“, M. Lüdigi „Kits ja hunt“ ja lisalauludena paar huvitavat čehhi laulu, millega lõpetati seks päevaks.

Koorjuhtide päevist osavõtjaid

Kolmas päev algas jällegi A. Arder'i häälesäade tunniga, mille järel esi-nesid soololauludega konservatooriumi õpilased prl-d Betlem ja Maasik ning hr. A. Tamm.

Edasi Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühingu segakoor V. Nerep'i juha-tusel demonstreeris laulupeo laule „Las kasvame“ — V. Nerep, „Küll oli ilus“ — M. Hermann, ja lisapalu oma kontsert-repertuaarist, millele järgnes V. Ne-rep'i referaat koorijuhatamise tehnikast.

Hää koorijuht peab vastama paljudele nõudeile, tal peab olema teravasti arendend muusikakuulmine, ta peab tundma kompositsiooni jne.

Referent käsitas üksikuid võtteid taktilöömises, lastes neid teha kaasa koorijuhtidel. Kuna ühtlasi laulis koolinoorsoo koor, siis avanes vist küll esma-kordselt kummaline pilt, kus kakssada koorijuhti juhatas üht koori.

Pääle lühikest vaheaega järgnes T. Vettik'u referaat diktsioonist.

Üldiselt teatakse, et eesti keel on kauneimaid oma kõlalt. Kuid palju teadlasi kinnitab, et eestlane on lohakas oma keelt kõneldes. Eriti palju jätab soovida diktsioon meie koorides.

Tuleb pidada silmas kaht momenti: 1) et hääldamine oleks selge, 2) et hääldamine toimuks eestipäraselt. Võõrkeeled on jätnud palju mõjutusi meie hääldamisse. Sellest peame vabanema. Siin võiksime õppida palju meie muinasluulest, mis on palju kõlavam praegusest keelest.

Meie transkriptsioon ei ole täpne. Peaaegu igal häälikul on mitmeid varjundeid, kord hääldatakse nad ühe kõlaga, samas teisega, kuid paberile pannakse nad alati samase märgiga, vast ainult tehes vahet kahe välte vahel tähtede kahekordse kirjutamisega, kuid seda ka mitte igal juhul, nii näit. kui kõrvuti seisab kaks kaashäälikut, kumbagi neist kahekordselt ei kirjutata. Sellest transkriptsiooni ebatäpsusest oleneb ka palju hääldamisvigu laulmisel. Laulja, kes ei süvene teksti, hääldab häälikud alati sarnaselt, jättes tähele panemata häälikute erivarjundid.

Esmajoones aga peame vabanema lohakusest vokaalide hääldamisel. Vokaalide juures minnakse isegi nii kaugele, et täielikult moonutatakse sõnu, millest muutub ka nende mõiste. Nii näit.: selle asemel et laulda: „Taara taevas, kuule sa“, meil lauldakse: „Taara taevas, koole sa“. Või jällegi laste laulus „Nüüd, lapsed, rõõmustage“ imiteeritakse käo kukkumist: „Koko, koko, koko“. Referent peatus üksikute häälikute hääldamise juures ja tõi näiteid laulupeo lauludest. Kahjuks aega oli säilund väga vähe, paljud koorijuhid tahtsid sõita koju juba päevaste rongidega, mistõttu referent pidi piiriduma vaid üldisemaga, pääle diktsiooni peatudes ka paari sõnaga koori ülessäadel. Viimasel ajal ikka enam leiab poolehoidu niisugune koori ülessaad, kus passid seisavad sopraanide taga ja tenorid altide taga. Selline ülessaad võimaldab häälte reljeefsema esiletoomise ja soodustab kokkulaulmist. Lootkem, et koori-juhid kohe kodus võtavad ette ümberpaigutused koori ülessäades, millega pole raske harjuda, ning X üldlaulupeol esinetakse juba ülalmainitud ülessäades.

Koorijuhtide päev lõppes Tallinna Rahvaülikoolide Seltis segakoori esine-misega T. Vettik'u juhatusel. Lauldi laulupeo laulud „Hõiskame kooris“ — T. Vettik, „Ma kõndisin vainul“ — C. Kreek, „Ärka üles, isamaa“ — A. Läte, ning huvitavaid lisapalasisid koori kontsertrepertuaarist.

Lõppsõna ütles T. Vettik, tänades kõiki koorijuhte arvuka osavõtu eest, samuti kõiki koore, referente, juhte ja soliste ettekannete ja kaastöö eest, millele järgnes kõigi koosolijate poolt vägev hümn. Koorijuhtide nimel tänas korraldajaid A. Spirke, märkides, et koorijuhtide päevad on õnnestund pa-rimini. Enne laialiminekut otsustati saata tervitustelegrammid riigivanemale ja sotsiaal-haridusministrile.

Ja kinnitagem ka siinkohal, et koorijuhtide päevad õnnestusid hästi. Nii referaadid, kooride ettekanded, analüüsid, soolopalad jne., jne., kõik sooritati hästi ettevalmistatult ja sisukalt. Minki laiaili uute kogemustega, värskendatud teadmistega, kõige paremate muljetega ettekandeist. Kindlasti neil päevil tehtud töö ühest küljest ja rohke ja püsiv osavõtt koorijuhtide poolt teisest küljest tagab, et meie juubelilaulupeo ettevalmistus toimub õigeis roopais. Lõppeks olgu veel märgitud, et koorijuhtide päevade korraldus lasus peaaegu ainult nooremate muusikameeste õul, kes sellega tulid toime vägagi rahuldavalt.

LAULUPEOD & PÄEVAD

Laulupeod-päevad on kujunenud meie rahvuslikeks pidustusiks. Neil on suur tähtsus meie rahvustunde äratamises, rahvusliku ühtekuuluvuse meelde-tuletamises. Eriti suur tähtsus aga on neil meie muusikakultuuri arengule.

Siin aga on hädatarviline, et see muusikaline töö sooritataks tõeliselt hoolikasti ja tarvilise põhjalikkusega. Vastasel korral laulupeod-päevad, mis muusikaliselt halvasti valmistatud ette, mitte üksi ei aita labastada nende meie rahvuslike pidustuste mõtet, vaid mõjutavad sedagi, et nende vastu hakatakse tundma tülgastust ning neile üldse ei minda. Teiseks ei ole ükskõik, milliseid laule lauldakse laulupidudel-päevadel. Kui kord need pidustused on *meie* laulukultuuri paraadid, siis peavad nad ka sisaldama *meie* loomingut, — teiste rahvuste heliloomingule on küllalt ruumi kontsertkavades. Kolmandaks ei saa olla edu muusikas, kui aastakümneid lauldakse ikka ühtesid ja samu laule. Laulupeod-päevad peavad soodustama meie heliloojate laule. Tüütuseni leierdatud laulud laulupidude-päevade kavades peletavad eemale kui kuulajad nii ka tege-lased ega soodusta meie laululoomingu kasvamist. Kuid ka puht-korraldus-likust küljest tuleb esitada laulupidude-päevade korraldajatele mõningad nõud-mised. Ei tohi lubada, et iga organisatsioon, ükskõik milliseid sihte taotlev, kor-raldab laulupidusid-päevi, et saada ainelist tulu kas mõnesuguste võlgade kat-teks, spordiriistade, lasketiirude, näitevahendite jne. soetamiseks. See muutuks lihtsalt lauljate ekspluateerimiseks. Ka ei saa lubada, et organiseerimatu, juhuslik muusikaselts korraldaks laulupidusid-päevi.

Meie organiseeritud lauljaskond, kes on koondunud Lauljate Liidu ümber, on tunnustand hädavajaliseks ülalmainitud nõuded. Läind aastal 27. aprillil Lauljate Liidu volikogu võttis vastu otsuse, et ülalmainitud nõuete täitmise kohta kuulub kontrolliõigus Lauljate Liidu juhatusele. Sellest tehti teatavaks kõigile teadaolevatele laulukooridele kui ringkirjaliselt nii ka „Muusikalehes“.

Rõõmustaval kombel need otsused ei jäänd paberile. Tervenisti üksteist-kümmend organisatsiooni, kes korraldavad käesoleval suvel laulupidusid-päevi, on arvestand ülalmainitud nõudeid ning on astund ühendusse Lauljate Liiduga laulupidude-päevade korraldamisel. Olgu siinkohal märgitud nende üheteist-kümne laulupidustused ja soovitud neile hääd kordaminekut ja rohket osavõttu.

Esmajoones maakondlikud laulupeod:

21. juunil — Viljandimaa V laulupidu Lauljate Liidu Viljandimaa osakonna korraldusel Viljandi lossimägedes. Laulupeole on registreeritud: segakoore 58 — 1.889 lauljaga, meeskoore 12 — 416 lauljaga, naiskoore 1 — 15 lauljaga ja pasunakoore 10 — 156 mängijaga, kokku 2.476 tegelasega. Üldjuhtideks J. Saar, H. Kapp ja A. Pung. Laulupeo ajal kantakse ette M. Hermann'i sega-koori poolt C. Franck'i oratoorium „Õndsus“. Vabaõhuetendusi teater „Ugala“ poolt. Laulupeo-pidustuste üksikasjaline kava ei olnud selgund veel toimetus-töö lõpul.

27. juunil — Virumaa VI laulupidu Lauljate Liidu Virumaa osakonna kor-raldusel. Laulupeole on registreeritud: 82 segakoori umbes 3.200 lauljaga, 5 meeskoori umbes 130 lauljaga, 15 pasunakoori umbes 230 mängijaga, kokku tegelasi 3.500 ümber. Üldjuhtideks prof. J. Aavik, E. Rosenberg ja E. Knude. Pidustuste kava on järgmine:

27. juunil kella 3—5 p. l. tegelaste jõudmine Narva. Kella 7—10 õhtul esi-mene üldkooride proov laulupiduplatsil. Samal ajal pasunakoorida proov linna

Virumaa VI laulupeo toimkond

tuletõrjeseltsi aias. 28. juunil kell 7 hommikul pasunakooride mäng kirikutornidest. Kella 7—11 hommikul üldkooride ja pasunakooride pääproov laulupiduplatsil. Kell 3 p. l. rongkäigu kokkusaadmine Peetriplatsil. Kell 5 p. l. jõudmine laulupiduplatsile ja peo algus.

Pääle mainitud laulupidude peetakse järgmisi laulupäevi:

25. mail — Rápina IV laulupäev Rápina gümnaasiumi pargis, korraldaja toimkond. Üldjuhtideks Joh. Karheiding, R. Ritsing ja A. Must. Osa võtab 16 segakoori 603 lauljaga, 6 meeskoori 171 lauljaga ja 8 orkestrit 160 mängijaga.

7. juunil — Hageri kihelkonna laulupäev Mäeküla pargis. Hageri Hariduseltsi korraldusel. Kavas sega-, mees-, nais- ja lastekooride laulud. Üldjuhiks A. Ruut.

14. juunil — Hiiumaa II laulupäev Suuremõisa lossipargis toimkonna korraldusel. Kavas sega- ja naiskooride laulud. Üldjuhiks M. Lüdig.

21. juunil — Märjamaa laulupäev Ü.E.N.Ü. Märjamaa osakonna korraldusel. Osavõtjaid 18 segakoori ja 5 meeskoori. Laulupäeva üldjuhiks T. Vettik, pasunakooride üldjuhiks J. Leithal.

21. juunil — Vara kihelkonna laulupäev Vara mõisas Vara Laulu-Mängu Seltsi korraldusel seltsi 50 a. juubeli puhul. Kavas segakooride ja puhkpillide-orkestrite ettekandeid. Üldjuhid A. Spirke, R. Ritsing ja Alb. Spirke. Koore registreeritud 10, orkestreid 3.

28. juunil — Kodavere kihelkonna laulupäev toimkonna korraldusel Pala seltsimaja juures. Osavõtjaid 14 segakoori 350 lauljaga ja 3 puhkp.-orkestrit 35 mängijaga. Üldjuhtideks L. Altman, A. Rosenberg ja Ed. Brückel.

2. augustil — Haapsalu laulupäev Haapsalu lossiaias Haapsalu Meeslaulu Ühingu korraldusel. Üldjuhiks on palutud J. Simm. Kavas sega-, meeskooride ja puhkp.-orkestrite ettekandeid.

Augustis (täpne päev pole veel teada) Lääne-Nigula laulupäev Lääne-Nigula Hariduseltsi korraldusel. Kavas sega-, mees-, lastekooride ja puhkp.-orkestrite ettekandeid.

HELIKUNSTI SIHTKAPITALIVAL. KOOSOLEK

24. aprillil s. a. peeti konservatooriumi ruumes kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali valitsuse koosolek, mille pääülesandeks oli eelseisva poolaasta eelarve kokkusaadmine. Eelarve koostati üldsummas 19.400 kr.-le, milles on nähtud ette konservatooriumile muusikariistade ja inventari ostmiseks ja võla-% tasumiseks 6000 kr., helitööde omandamiseks 3500 kr., R. Päts'ule tema „Klaveripalad lastele“ kirjastamiskulude katteks 250 kr., pensionideks helikunstnikele 4500 kr., toetuseks perekondadele 850 kr., haigusraviks 600 kr., E. Akadeemilisele Helikunstnike Seltsile 500 kr., õppe- ja täiendamis-stipendiumeks Tall. konservatooriumile 2000 kr. ja Tartu kõrgemale muusikakoolile 250 kr., välismaa stipendiumeks V. Nerep'ile 200 krooni, K. Türrpu' mälestuskapitali täiendamiseks 100 kr., asjaajamise kuludeks ning ettenägemata ja esitiskuludeks 100 kr.

Kuuldavasti on aga nimetatud summa kult.-nõukogu poolt märksa kärbitud ja nimelt ühtekokku kuni 16.000 kroonini.

Päale selle otsustas s.-k. valitsus pöörduda vab. valitsusele palvega, võtta riigi eelarve ossa toetuse E. Lauljate Liidule 9.000 kr., Narva muusikakoolile 750 ja Valga muusikakoolile 500 kr., Rud. Palm'ile laenuna viiuli ostmiseks 3000 kr. ning pasunakoorida palade võistluste korraldamiseks (X üldlaulupeo jaoks) 1500 kr.

Samal koosolekul, vastavalt põhimäärusile, valiti ka uus juhatus, kuhu häälteenamusel üheks aastaks kuuluvad nüüd Th. Lemba (esimees), A. Kapp (esim. abi), A. Vedro (sekretär) ja V. Nerep (laekur).

E. Töölismuusika Liidu ja E. Koorijuhtide ühingu märgukirjade puhul, võimaldada neile kohad sihtkapitali valitsuses, asub viimane eitavale seisukohale põhjusel, et Eestis on palju muid mitte vähema tähtsusega muusikalisi organisatsioone, kes võiksid samuti pretendeerida kohtadele s.-k. valitsuses.

Koosolekul arutati küsimust, missugusele seisukohale asuda ja missuguseid samme astuda prof. A. Lemba' suhtes, kes helikunsti sihtkapitalile on *müüdnud vanu helitöid, mis juba varem kirjastatud* („Toccata ja Fuga“ ja „Fuga E-duur“). Päale selle on „Toccata ja Fuga“ h. s.-k. kulul ka teiskordselt kirjastatud.

Tööde ostmise suhtes on aga helik. sihtk. valitsusel olnud kindel seisukoht: *ostetavad tööd peavad olema uued ja varem kirjastamata*. See otsus on üldiselt teada, kuna iga ostu eel on sellest teatatud ka ajalehis.

Koosolekul loeti ette ka A. Lemba' kiri ülalnimetatud tööde müümisest ja teadaanne, et teistelki autoreilt on omandatud helitöid, mis varem juba kirjastatud.

Küsimuse selgitamiseks valiti komisjon, kuhu kuuluvad E. Ruber, J. Vaks ja asjaajaja D. Raudsepp, kes järgmiseks sihtkapitali valitsuse koosolekuks esitavad täpsed materjalid — mille järgi tehakse lõppotsus.

Lõpuks võeti vastu edaspidiseks käsitamiseks helikunsti sihtkapitali kirjastamisfondi kodukord, mis aga vahepeäl otsustati esitada haridus- ja sotsiaalministeeriumile seisukohavõtmiseks.

Helikunsti sihtkapitali kirjastamisfondi kodukord

1. Igal poolaastal võetakse helikunsti sihtkapitali eelarvesse helitööde kirjastamise summa.

2. Helitööde kirjastamise summat ei esitata iseseisva summuna, vaid helitööde ostusummaga koos, kusjuures 50% esitatavast üldsummast läheks suuremate orkestritööde ja üldse suuremate helitööde omandamiseks ja 50% kirjastamise fondi.

3. Kirjastatud tööde müügist sissetulnud summad lähevad tagasi kirjastamisfondi.

4. Kirjastamisfondi summast kaetakse kulud:

a) kirjastamiskulud tervelt ja
b) 50% autori honorari, kuna puuduva 50% honorari saaks helilooja helitöö müügist sissetulnud summast, kas järk-järgult vastavalt sissetulekule või korraga, ära oodates, kuni vastav summa on tulnud sisse.

5. Kirjastatakse töid järgmisil põhimõtetel:

a) kirjastatav helitöö jääb kirjastamise korral autori omanduseks edasi ja (sel korral peaks helitöö kirjastamise kalkulatsioon niimoodi olema kokku seatud, et kirjastatav helitöö lõplikul läbimüügil tasuks täielikult oma trükkimise, autori honorari ja muud kulud)

b) kirjastatav helitöö läheb kirjastamise korral helikunsti sihtkapitali omanduseks (sel juhul võiks kalkulatsioon olla ka suurema või vähema puudujäägiga).

6. Autor oma tööd kirjastamiseks pakkudes peab ära tähendama, kas ta soovib anda kirjastada oma tööd § 5 pkt. a või b põhimõttel.

7. Suuremad helitööd (sümfoonia, ooper, suuremad ja vähemad orkestritööd jne.) kirjastatakse järgmisil põhimõtetel:

a) Autori honorar makstakse korraga välja, kuid mitte kirjastamisfondi summast, vaid helitööde ostusummast.

b) Trükkikulud kaetakse kirjastamisfondi summast.

c) Kirjastatud tööde müügist sissetulnud summad lähevad kirjastamisfondi tagasi.

d) Autoriga tuleb kokku leppida, kas helitöö läheb kirjastamise korral helikunsti sihtkapitali omanduseks või omab helikunsti sihtkapital ainult ühekordse trükiõiguse.

Esimesel juhtumil (s. o. kui helitöö läheb helikunsti sihtkapitali omanduseks) tuleb autorile välja maksa täielik honorar vastavalt helitöö väärtusele, teisel juhul aga makstakse ainult ühekordse trükiõiguse eest, missugune summa loomulikult peab olema väiksem.

8. Juba helikunsti sihtkapitalile ostetud kirjastamiseks sündsad helitööd kirjastatakse järkjärgult paralleelselt uutega. Autorile sel juhul ei maksta enam mingisugust honorari.

9. Kirjastamisele tulevad helitööd valib välja komisjon, mis on moodustatud Eesti kultuurkapitali sihtkapitalide valitsuse kodukorra § 4. põhimõtteile vastavalt. (Võiks olla sama, kes ostab helitööd.)

10. Helikunsti sihtkapitali valitsus moodustab 5-liikmelise komisjoni. Komisjoni liikmed valitakse: 1 Tallinna konservatooriumi esindaja, 1 Akadeemilise Helikunstnike Seltsi esindaja, 2 Lauljate Liidu esindajat ja 1 liige § 9 ettenähtud helitööde valimise komisjonist. (Side kirjastamise ja helitööde valimise komisjonide vahel.)

11. Neli liiget, s. o. Tallinna konservatooriumi esindaja, Akadeemilise Helikunstnike Seltsi esindaja ja 2 Lauljate Liidu esindajat, valib helikunsti sihtkapitali valitsus kaheks aastaks.

Viienda liikme valib § 9. ettenähtud komisjon oma liikmete keskel iga-kordselt, kui moodustatakse § 9. ettenähtud komisjon, ja samapikale ajale kui on valitud ka see komisjon ise.

12. Kirjastamise komisjon valib oma liikmete hulgast esimehe, esimehe abi, laekahoidja ja sekretäri. Viies liige, s. o. § 9. ettenähtud helitööde väljavalmise komisjoni esindaja, on ametita.

Märkus: Komisjon on otsusevõimeline, kui vähemasti 3 liiget on koos.

13. Kirjastamisfondi summad hoitakse ühes kohalikus pangas jooksva arvel. Fondi summade eest on vastutav kirjastamiskomisjoni laekahoidja.

14. Kirjastamise korraldamine pannakse Lauljate Liidule.

Käesoleval suvel peetavate laulupidude-päevade juhte

Ülemine rida: R. Ritsing, A. Rosenberg, prof. J. Aavik, P. Laja, J. Saar, L. Altmann, J. Simm.
Keskmine rida: K. Pütsep, Ed. Tamm, E. Rosenberg.
Alumine rida: J. Karhelding, E. Knude, Alb. Spirke, T. Vettik, Ed. Brückel, A. Spirke, M. Lüdlig.

Uuemate Muusikaliteratuuri

UUEMAT KOORILITERATUURI MUILT MAILT

„Muusikalehe“ toimetusele arvustamiseks saadetud

Kirjastus: B. Schott's Söhne, Mainz und Leipzig

Josip Slavenski (Belgradist)

6 kroaatia rahvalaulu segakoorile à capella.

Need kuus rahvalaulu annavad huvitava pildi kaasaegsest kooriloomingust mujal maailmas. Terve kogu on Josip Slavenski' 1927. aasta loomingut, seega päris uus. Eriti huvitav on see kogu sellelt, et siin tutvume rahvaviisi käsitusega kooriloomingus. Ja huvitavalt leiame, et J. Slavenski' rahvaviisi käsitus sarnleb suurel määral meie heliloojate omale.

Siingi on lühikesed rahvamotiivid, enamasti 6—8-taktilised — ning neid on kasutatud enamjaolt variatsiooni vormis. Väljatootus eranditult kontrapunktiline. Teem läbistatakse kord ühes, kord teises hääles; sageli käsitatakse teemi kahes hääles korraga, kus see siis teises hääles pikendatud.

Muud hääled koovad samal ajal kontrapunktilist kudet.

Kõige selle juures peab märkima, et see väljatootus on lihtsalt leitud. Aga ta on meisterlik.

Võtan näiteks analüüsida esimese laulu selles kogus „Svatovska“ (Pulmalaul).

Siin on 8-taktiline rahvamotiiv viid läbi tenoris, kuna samal ajal bass teeb ostinatot. Sopr., alt pauseerivad. Nüüd kordab tenor oma motiivi, bass saadab ikka ostinatot, seltsib aga aldi kaasmotiiviga pikkades nootides. See võiks olla esimene variant.

Teises variandis käib sama motiiv sopraanis kaks korda läbi, kuna samal ajal see motiiv tenoris on viidud läbi 2 korda pikendatult. Alt jätkab oma motiivi varieerimist ja bassis lisandub kontrapunktiline motiiv, mis rütmiliselt varieerub 3 korda kuni lõpuni. Üpris lihtne kude, kuid sirgjooneline, jätab väga tervikulise mulje, ning ül-

diselt on saavutatud hää pulmalaulu hoog. Teisi laule ses kogus on kurvatooniline „Slepačka“ (Pimeda kaebelaul), kergemeelne ning rütmikas „Šaljivka“ (Naljaul), pehmekõlaline ning sumemeelne „Jeseneske noči“ (Sügisööd), huvitavalt unisoonole baaseruv „Dilberka“ (Armulaul) ja ülimeelik ning kärarikas „Rugalica“ (Pila).

Pääle-selle on ilmund Josip Slavenski'lt tema 1924. aasta originaalloomingust segakoorile à capella „Gebet zu den guten Augen“ ja naiskoorile klaveri kaasmängul „Vöglein spricht“.

Ervin Lendvai

„Maailma laul“ — 24 meeskoorilaulu à capella — kõigilt rahvailt.

Ervin Lendvai — rahvuselt ungari — on rahvusvahelise kuulsusega koorikomponist

Mainitud kogu sisaldab ungari, böömi, itaalia, rootsi, vene, soome, šoti, švaabi, vlaami, leedu, saksa, daani, kroaatia, vana-prantsuse, kataloonia jne. rahvalaulude ümbertootusi. Need on meisterlikult käsitatud. Ning tugev rahvalaulude tundja on autor, kes oma väljatootusis tabavalt iseloomustab iga üksikut rahvaviisi, mis ju oma karakterilt nii erinevad. Võtame või näiteks F. Pacius'e „Suomen laulu“, mis meile nii tuttav oma klassikalises käsituses, ning esialgu tundub võõrastavana uus läbitootus — kuid Lendvai on taband hästi seda põhjamaist meeleolu — ning ta väljatootus väärib tunnustust. Eriti häana tervikuna tundub teine osa (sõnadest „Kuule kuidas männik mühab“) oma tabavalt leitud imitatsiooniga I bassis.

Ei jõua loetella kõike häädes kogus, tahaks aga mainida veel üht tuttavat vene rahvaviisi „Veteemakesel

Volgal“, mis on saand E. Lendvai'sulest meisterliku väljatöötuse.

Teine kogu Ervin Lendvai'lt on „Tatra“, op. 24, 5 meeskoorilaulu tatra rahvalauludest, mis koorile ümber töötatud, küll variatsioonis, küll rondoovormis. Need laulud annavad tunnistust häast rahvaviisi käsitusest ning loominguandest.

Soovitan meie meeskoori juhtidel tutvuda nende kahe huvitava meeskoorilaulude koguga.

Samalt kirjastuselt on ilmund veel:

1) austraallase, nüüd New-Yorgis elava, kaasaegse **Percy Aldridge Grainger**'i huvitavalt väljatöötatud „Iiri laul“ (*Sõnadeta*) 6-häälele segakoorile (mezzosopr., kontraalt, tenor, 2

baritoni ja bass) ja lihtne, kuid omapärane „Šoti merimehelaul“, kus kasutatud šoti tantsu- ja merimeeste viise, — meeskoorile, väikese orkestri kaasmängul (4 puupilli, kontsertiino (või harmoonium), ksilofon, 2 gitarril (või klaver) ja 8 viiulit).

2) **Max Bruch**'i „Viis laulu“ segakoorile ja kaasaegse **Bernhard Sekles**'i „Neli laulu“ 3-häälele naiskoorile, klaveri kaasmängul, võiksid pakkuda huvi. Muu-seas mainigem, et kui Bruch nii Sekles on oma laulude tekstiks kasutanud osalt *eesti rahvalaule*, esimesel „Eesti pulmalaul“, teisel „Laula, laula, suukene“. B. Sekles'i naiskoorilaulu võib soovitada meie naiskooridele. T. Vettik.

Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali summad I poolaastal

Vabariigi valitsuse poolt on kinnitatud kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali eelarve 1. aprillist kuni 1. oktoobrini s. a. järgmisel kujul:

1. Kultuurarasutiste ja -ettevõtete loomiseks ja ülalpidamiseks: a) R. Päts'u „Klaveripalad lastele“ kirjastamiskulude katteks kr. 250.—.

2. Kultuurarasutiste ja -ettevõtete toetamiseks: a) E. Akadeemilisele Helikunstnike Seltsile kammermuusikakontsertide korraldamiseks ja loengute pidamiseks — kr. 200.—; b) Tallinna konservatooriumile muusikariistade ja inventari ostmiseks ning võlaprotsentide tasumiseks kr. 5000.—.

3. Silmapaistvate teenetega kultuurtegelaste ja nende perekondade toetamiseks: a) Tööde omandamiseks: kr. 2.500.—. Omandamisele tulevad: V. Padva' „Variatsiooniline menuett kontrabassile (või cellole)“, V. Padva' „Klaveri-sonaat“, J. Jürgenson'i soololaulud „Kevadel“, „Lumehelbeke“, „Väsinu“, E. Tubin'a „Kaks prelüüdi“, E. Tubin'a soololaulud „Sügispäikene“, „Punane õunapuuis“, A. Kapi „Sümfoonia F-moll“ (väljamaksmisele tuleb vaid osa), J. Aavik'u „Allegretto di scherzo“ klaverile, M. Saar'e 4 klaveripala: „Hetk“ ja 3 prelüüdi, J. Simm'i „Scherzo“ orkestrile. b) Pensionideks: M. Hermann'ile, A. Lättele, O. Hermann'ile, A. Tamm'ele, M. Saar'ele, E. Helmann'ile, N. Sternberg'ile, — igale kr. 520.— ja H. Kann'ile kr. 300.—. c) Ühekordseid toetusi perekondadele: H. Land — kr. 100.—, E. Helder — kr. 150.—, A.

Bachmann — kr. 240.—. d) Perioodilist toetust E. Türrpu'le kr. 360.—. e) Haiguse raviks M. Kännule kr. 200.—. f) Juhatuse käsutusse kr. 200.—.

4. Kultuurialadel andekust ja edasipüüdmist avaldand isikule toetuseks oma erialal täiendamiseks: Tallinna konservatooriumi puudustkannatavaile õpilasele stipendiumeks kr. 1500.—, Tartu kõrgema muusikakooli õpilasele stipendiumeks kr. 500.— ja sihtkapitali valitsuse käsutusse kr. 400.—.

5. Rahvuskultuuriliste tegelaste mälestuse jäädvustamiseks: Türrpu-nimelise auhinnakapitali suurendamiseks Lauljate Liidule kr. 60.—.

6. Asjaajamiskuludeks: kr. 300.—.

7. Tagavarasummadeks: kr. 100.—.

Vabariigi valitsuse osast:

1. Vastsemõisa metsailemale M. Saar'e kodukoha „Hüpassaare“ rent kr. 300.—. 2. Lauljate Liidule „Muusikalehe“ väljaandmiseks ja X üldlaulupeo eeltöödeks kr. 5.000.—. 3. Tartu Helikunsti Seltsile kontsertide korraldamiseks kr. 360.—. 4. Töölis-teatrile ja Töölismuusika Ühingule erakorralisiks kuludeks suurenenud tegevuse puhul kr. 3.500.—. 5. Tartu muusikakoolile kr. 7.000.—.

Vabariigi valitsus ei ole pidand võimalikuks määrata toetust: Narva muusikakoolile kr. 750.—, Valga muusikakoolile kr. 500.—, R. Palm'ile uue viiuli ostmiseks kr. 3.000.—, helikunsti sihtkapitali valitsusele pasunakoore palade ostmiseks X üldlaulupeo repertuaari tarvis kr. 1.500.—.

Ooper ja kontserdid

KODUMAA

Arvustusi

TALLINN. Publiku osavõttult sensatsiooniliseks kujunesid itaalia ooperi külaskäigu etendused. See on ka loomulik, kuna eelreklam kõlas paljutõotavalt — trupp koosneb esmajärguliste jõududest ning on kutsutud esindama ja levitama itaalia ooperikunsti ta parimas vormis. Päälegi pidi see toinuma Itaalia valitsuse toetusel. Nii näisid olevat kõik eeldused esmajärguliseks ooperiks. Ja pääsmeile joosti tormi. Oli ilmud rohkesti neidki, keda ealeski pole teaatris nähtud; ja siis arutati, et oh imet ja haruldust ja seda „ennenägematut“, ülevoolavat „lõunamaist temperamenti“. Ning vaimustusest ja soojast vastuvõtust — sellest polnud puudust. Ent peab märkima — kuigi ooperitruupis oli üksikuid väga häid lauljaid, siiski lavakunstiline üldtase nois siinesitatud ooperietekandeis — see ei olnud kuigi rabav. Näit. „Sevilla habemeajaja“ meie oma koosseisuga möödunud aastal oli juba võrdlemisi hää kunstilise tasemega esitus: J. Aav-Loo, A. Visman, K. Viitol, A. Arder, N. Suursõot — moodustasid tujuküllase, sädelyva ansambli, milles kõigiti valitses ühtlus. Muidugi muusikalises mõttes kokkuvõetult see ei küninud nüüdise itaallaste omani, milles ilmnes üldse muusikalise kultuursemat esitust, ometi andis see põhjust võrdlemiseks ja näitas, et ka meie ooper sammub edu radu. Just nüüd võisime seda parimini tunda. Siirdudes itaallaste ooperietekannete juurde märkigem, et „Sevilla habemeajajas“ oli erakordselt hää laulujõud *Dory Marinelli* (Rosina), kes otse hõbedaselt sädelyva oma võluvalt kaunikõlalise, pärlühtlase lauluga. Ka *Giovanni Manurita* (krahv Almaviva) esimese vaatuse aarias oma voolava, ja tundeüllase ettekandega avaldas loomuliku muusikaalsust ning haruldast häälematerjali, kuid hiljem üldmulje temast saabus natuke kahvatum ja seda

nimelt mängu arvel. *Gino Lulli's* (Figaro) tundus otsemalt väljapaistvamate võimetega ooperilauljat. Teised — F. Zaccarini (Basilio), V. Baldo (dr. Bartolo) ja A. Contarini (teenija) lähenesid enam tavalisusele. Muusikajuhi puldi juures oli *Fabio Giampetro*, kes Rossini' muusika iseloomulikke jooni tabas reljeefselt. Kui „Sevilla habemeajajast“ saabus võrdlemisi hää üldmulje, siis „Boheemi“ kohta ei saa seda ütelda täiel määral. Selles ooperis oli kaastegev küll erakordne häälemeister *Alessandro Grandi* (Rodolph), kes tõesti võlus oma toreda bel cantoga; kuid peaaegu kõik teised ooperilauljad olid vähepakuvad, seejuures veel näit. C. Carutti (Musett) üsna nõrgakese häälematerjaliga ja A. Quarante (Mimi) kujult küllaltki sobimatu sellesse õrnaloomulisse ossa ning ka laululiselt eriliste omadusteta. A. Tomasini (Marcell) oli laitmatu. Kuid F. Zaccarini' kuulus „mantli-aria“ jäi kahvatuks muusikaliseks tooteks. Juhatas F. Giampetro. See etendus juba tõi teatud pettumuse üldises kunstilises mõttes. Järjekorras kolmas esitus, Verdi' „Rigoletto“, oli üheks parimaist itaalia ooperitruupi võorusetendusist. Siin jälle *Dory Marinelli* (Gilda), *Gino Lulli* (Rigoletto) ja *Giovanni Manurita* (hertsog) moodustasid õnneliku, vokaalselt sobiva ansambli. D. Marinelli oma kõikjal värskest, hõbeselgelt heliseva ja G. Lulli oma meeldivalt ühtlase, hästikultiveeritud häälega ja muusikaalsusega — nad mõlemad pakkusid juba kõrgeimat laulukunsti. Ka G. Manurita omab imekspanuväärt pehme, kaunikõlase hääle, kuid tundub, et see on veel lõplikult kujunemata. „Rigolettot“ juhatas *Salvatore Indovino*. Neljandaks võorusetenduseks oli ooperi üldjuhi *Vincenzo Gusmini* ooperi „Samaritana“ esietendus. Selle ooperi sisuks on keskaegsel ajaloolisel tagapõhjal Veroonna vürstkonnas arenevad kauni

Scaliger'i vürstinna armuseklused. Nii see oma sisult on tavaline ooperiainestik, millesarnane möödunud aegadel juba rohkesti leidnud käsitlust. Siin huvi ooperile võiks tõsta vaid erakordselt hää muusika. V. *Gusmini*' muusikas aga ei leidnud erilisi individuaalseid jooni, ei dramaatilist pinget ega reljeefset päätegelaste iseloomustamist. See muusika vaid kuidagi valgus laiali toetult, selgrootult. Ja nii kogu mulje tast jäi ebamäärane, — vähemasti mis puutub esimesse kahte vaatusse. Viimast vaatust kuulsin nägin vaid poolikult, siiski siin tundus rohkem dramaatilist elementi kui eelmises. Solistide koosseisust — Quaranta, Granda, Tomasini, Zaccarini — oli väljapaistev vaid A. *Granda*, kes oma metalse, haruldase voolavusega tenoriga ikka vallutas kuulajaskonda; kuid naispääosaline A. *Quaranta* näitas end veel kahvatumana kui varemalt. Hääles puudus kandvus peaaegu täieliselt. Võimalik ju, et ka meie röske ilmastik ei jätnud avaldamata oma mõju lauljatarile häälele. Viienädaks võõrusetenduseks oli G. *Puccini*' „*Tosca*“. Siin ooperitrupi parim tenor A. *Granda* (Cavaradossi) esines oma täies hiilguses, avaldades kuulajaskonnale unustamata sügava mulje oma haruldaselt läbituntud, hingeliselt haarava mänguga. Tolles lõppvaatuse aarias ta kunstnikuvõimed saavutasid kulminatsioonipunkti. See oli elamus! Ka A. *Tomasini* (Scarpia) politseülemana andis tollest egoistlikust võimumehest masendava kuju. A. *Conti* („*Tosca*“) oli igapäevane, kuid V. *Baldo* köstri pisiosas pakkus toredat huumorit. Ka seda ooperit juhatas S. *Indovino*, kes siiski ei suutnud vältida mõningaid vähemaid lahkuminekuid ansamblis. Üldkokkuvõttena itaalia ooperitrupi võõrusetendusist võiks märkida: trupis oli vaid 3—4 silmapaistvat lauljat (D. *Marinelli*, G. *Lulli*, A. *Granda*, G. *Manurita*), nii üldine trupi koostis toetus rohkem keskpäraseile artistidele. Seepärast — kuigi üksikud ooperiartistid pakkusid kõrgemat, hästinauditavat kunsti, siiski tervikmulje ooperiettekandest saabus enamasti ebatasane (välja arvatud „*Rigoletto*“ ja osalt ka „*Tosca*“, kus ansambel, toetudes enamasti valitud pääosalisile, oli võrdlemisi õnnelik). Meile aga olid need võõrusetendused hääks võrdluse võimalu-

seks: kuigi meil ei ole vokaalvõimeilt sarnaseid üksikuid tähti, nagu oli itaalia ooperitrupis, siis ometi üldtase on meil võrdlemisi stabiilne. Ning see ei ole tähtsusetu!

Meie oma ooperilavastused kevadhooajal ei pakkund midagi uut. Tuuleks märkida vaid „*Padaemanda*“ uuslavastust, mis võeti ette poola dirizendi W. *Berdžajev*'i külaskäigu puhul. Sel etendusel kahjuks polnud mul võimalust viibida. Kuid rääkides järgnevaist etendusist tuleks nimetada, et selles ooperis kõigepäält *Karl Ots* Hermanina näitas parimast küljest oma laulu ja lavalisi võimeid ning *Helmi Eimer* jälle üle mõne aja oma hästikoolitatud häälega pakkus nauditavat kunsti. Muist osadest oli *Jeltsky* osa usaldatud *Veigard*'ile, kes aga ei suutnud rahuldada, kuna ta häälel vajab veel tublit kooli, samuti ka lavaline esinemine. Sümpaatselt esines ja kenalt laulis M. *Eivla* (Chloe) pastoraalis. Muist osalisist ka H. *Juurikson* (Paulina) ja K. *Viitlo* (Trubetskoi) täiendasid ansamblit soodsasti. Aga koori paigutamise juures peaks lavastaja leidma võimalusi domineerivat osa mängivate häälerühmituste esiplaanile mahutamiseks; kuna siin paiguti see oli jäetud silmapaari vahele, siis tuli ette mõningaid akustilisi veidrusi. Juhatas R. *Kull*.

Veel teinegi uuslavastus leidis aset, nimelt Ch. *Gounod*' „*Faust*“. Sellesse olid nüüd uudisena põimitud „*Valpurgi öö*“ ballettstseenid. Ooperi nimiosas esines A. *Visman* ning teiskordsel etendusel selles gastroleeris R. *Jõks*. Ei kumbki nad tahtnud hästi sobida sellesse ossa, kuigi vokaalselt mõlemad pakkusid enam-vähem rahuldavat. Ent kui A. *Visman* mõjus vähegi eluliselt, siis R. *Jõks* jäi lavakujult üsna Nigelaks: temas puudus täieliselt see elurõõm, eluiha, mille kehastamiseks õieti uuestisündind *Faust* peaks olema. *Margarethe* mängis esietendusel J. *Aav-Loo*, kes oma heljuva, kõlava häälega võitis häälepoolehoiu. Ometi —, kuna tal esikohal enam välistatud hääleomadused, — ka temale tundus see südamluk *Margarethe* osa, mis nõuab otsekohesemaid tundeavaldusi, vähesobivana. Selles mõttes soodsama mulje jättis järgneval etendusil O. *Krull-Mikk*. *Mefisto* osas esines esma-

kordselt *N. Suursööt*, kelle arenemisuund lavakunstnikuna järjest näitab tõusu. See osa on tal parimaid. Eriti kasvult ja figuurilt vaevalt leiduks karakteristlikumat *Mefistot* kui oli *N. Suursööt*. Vaid esinemises oleks soovind paiguti (näit. kupleede laulmisel) enam vilkust ja kavalust ning lauluettekandes bravuuri, mida ta küll teiskordsel etendusel juba saavutaski.

määral ka saavutas, siiski kuidagi venitatuna tundus see ooperietendus, vaatamata et oli tehtud kärpeid — muide ebasoodsaid. Arvan — see venitatud mulje tekkis balleti arvel, mis siin õieti ei ole kuigi olulise tähtsusega ning isegi ära võiks jääda.

Nimetamisväärseist kontsertandest tuleks märkida kõigepäält tuntud klaverikunstnikku *Nikolai Orloff'i*, kelle

Aiastseen oop.
„Faust“

Kahevõitluse-
stseen oop.
„Faust“

Valentiini mängisid *K. Viitol* ja *A. Arder*, mõlemad — mehed oma kohal. Ka *Siebeli* osale oli määratud dublööri — siin *Heino Uuli* ja *A. Tamm* küllaltki imponeerisid. Vähemaist osalisist täiendasid ansambli *H. Jurikson* ja *K. Raag*. Muusikajuhina toimis prof. *J. Aavik*, kes sooritas oma ülesande hoolikalt. Lavastus — *H. Kompus'elt*. Ballett — *R. Olbrei'lt*. Kuigi varemini ärakulund lavastus nõudis värskendust ja seda teatud

kontsert toimus Akadeemilise Heli-kunstnike Seltsi korraldusel. Eeskava kapitaalsemaks teoseks oli seekord *Bach-Vivald'i* tore orelikontsert ja *Liszt'i* huvitav fantaasia „Aprés une lecture de Dante“, kus viimases väljenduv dramatism ja poeetilised meeleolud leidsid *N. Orloff'i* ettekandel sügavasti läbituntud esitise. Täiesti uuena kuulsime *C. M. Weber'i* paljumängitud „Rondo brillant'i“. Oivaline see oli! Siis päale *Chopin'i* teoste si-

saldas seekordne eeskava isegi mõningat värskust — Ravel, Debussy, Sibelius ja Palmgren. Siin N. Orloff võlus erilisel Sibelius'e meeleolulise „Romansi“ ettekandega.

Teiskordselt kuulsime N. Orloff'i Akadeemilise Helikunstnike Seltsi kammermuusika-õhtul. Oma kammermuusikuist esinesid seekord H. Schütz (viul) ja prof. R. Bööcke (čello). Õhtu kandvamaks numbriks olid Beethoven'i „Trio-B-duur“ (op. 11, nr. 4) ja C. Franck'i „Trio fis-moll“ (op. 1, nr. 1), mille üldmõju tõstis ilmselt N. Orloff'i kaastegevus.

H. Schütz'ilt, kes üldiselt on tubli tehniliste võimetega viuldaja, sooviks siiski paiguti õhulisemat poognatõmmet, eriti klassikalises muusikas sageli esinevate kontrapunktiliste motiivikeste esitamisel, mis enamasti ikka on suure tähtsusega, kuid lihtsalt ärärmängimise juures kaotavad oma tähtsuse ja võivad tekitada hõreduse muljet. Prof. R. Bööcke' mängus, eriti tehniliste soorituste juures, viimasel ajal kuidagi hakkab avalduma teatud forsseering. Kuid sellele vaatamata prof. R. Bööcke mängus ilmneb peent maitset ja hääd muusikalist arusaamist. Sel kammermuusika-kontserdil esines N. Orloff ka solistina, esitades C. Franck'i „Prelüüd ja fuuga“ ning Schumann'i „Papillons“ talle omase hoogsuse ja tujuküllusega. Üldiselt see oli intiimne, kunstiküllane muusikaõhtu.

Kõrgekvaliteedilist kunsti pakkus ka vene kunstnikepaar — prof. Mihail Erdenko (viul) ja Dina Golcer (klaver), kes sel hooajal juba teiskordselt külastasid Tallinnat. Rohkesti mängitud Mendelssohn'i viulikontsert nende kunstnike ettekandel muutus jälle uueks, värskeks — eriti oma hürmava Andante'ga ja pidulik-särava viimase osaga (*Allegro molto vivace*), kus erilisel oli võimalus imetella päädpööritava kiiruses arenevat, ent viimse võimaluseni ühtesuland ansamblit. Peene lüürikuna end näitas M. Erdenko oma lihtsakõlalises, klassikalises stiilis kirjutatud, meeleolukas „Adagio's“. Ja ta virtuooslikud võimed avaldusid parimini Paganini' „Le Streghe's“ ning lisapalana ettekantud variatsioones slaavi rahva- viisile, kus M. Erdenko saavutas mõningaid haruldasi effekte. D. Golcer, kes kogu eeskava saatis pääst, osutus

silmapaistvaks solistikski, kandes ette jõulise virtuositeediga Liszt'i „Mazepa“.

Huvitav oli ungari kunstnike M. v. B. Feher'i (viul) ja L. Novak'i (viola ja klaver) kontsert. M. v. B. Feher on korraliku tehnikaga ja hää muusikalise maitsega viuldaja. „Kuradi-trilleri“ suutis ta esitada õige mõjuvalt ning Sarasate', Poldini', Wieniavski', Lemba' ja Hubay' tõis avaldas ta intiimsemat ettekandevõimet. L. Novak on huvitav muusik, kuna valitseb osava kunstnikuna võrdselt klaverit ja violat, lisaks sellele on ta veel võimeline helilooja, mida nägime möödudaastasel kontserdil. Õieti sel kontserdil kujunesid huvitavamaiks numbreiks nood viuli- ja viola-duo'd (Händel), seda enam et neid siin kuuleme harva.

Oma kunstnikest debüteeris Berliini muusikaülikoolis tuntud klaverikunstniku ja silmapaistva pedagoogi prof. Leonid Kreutzer'i juures õppind noor

pianist Jutta Kippasto, kelle kontsert möödus rohke eduga. Selles ilmnis kõigepäält hääd kooli, mis võimaldas noorel kunstnikul edasi anda Beethoven'i sonaadi, op. 53 (Waldstein), ja Chopin'i „Sonaat b-moll'i“ oma rohkearvulisele auditoriumile viimistletud tehnikaga ja selge muusikalise arusaamisega. Moodsamast heliloomingust esitas Jutta Kippasto veet-

levalt M. Ravel'i huvitava „Vetemängu“ ja Debussy' meeleolulise, kaunikõlalise prelüüdi „La fille aux cheveux de lin“. Üldse õnnestunuks võib lugeda seda mõnusat kontserti, mis näitas, et Jutta Kippastos võime arvestada loostundvat andekat pianisti, kel tõsised püüded.

Teine noor klaverikunstnik *Valentine Riives* näitab erilist aktiivsust oma kontsertide korraldamises. Igal hooajal järjekindlusega kui siin nii provintsis korraldatud kontserdid annavad tunnustust ta intensiivsest töötahetest. Seekordne kontsert oli juba teine hooajal. Ent ta kuidagi mõjus kahvatumalt, kui varemalt oleme kuulnud, kuigi V. Riives omab soliidset koolil ja visal töö põhjeneva laitmatu kooli. Juba Schubert'i Sonaadis (op. 120) andis kunstnik liig vähe värvi, ning see teos, kus mängib õige tähtsat osa reljeefne kontrastide esiletoomine, ei suutnud huvitada oma liig ükluse ettekande tõttu. Ka Chopin'i „Fantasias f-moll“, mida siin oleme kuulnud ülirohkesti esmajärgulisel ettekandel, ei läind kunstnikul korda saavutada nõuetavaid dünaamilisi tõuse ega sisemisi elamusi. Seevastu aga õnnestusid võrdlemisi hästi enam-vähem objektiivse iseloomuga teosed, nagu Rameau-Friedman'i „*Le rappel des oiseaux*“, mis oma mängleva kergusega mõjus rõõmsasti, ning tuseda-

maist tehnilise hooga ettekantud pidulik-suursugune „Chopin'i „Polonaise brillante“ ja Liszt'i „Rapsodia nr. 12“, mis V. Riives esitas suure brauvuuriga.

Laulukooridest *Tallinna Meestelaulu Selts* sel kevadhooajal avaldas eriti intensiivset tegevust: alul — osavõtt A. Kapi oratooriumi „Hiiobi“ ettekandest, siis iseseisev kontsert, ning lõppeks ühine kontsert „Revaler Liedertafel'iga“. Tolle iseseisva kontserdi eeskava sisaldas kaalukaid töid. Siin A. Lätte parimaid meeskoori laule — lüürilis-dramaatiline „Pilvedele“, mis pakub häid ettekande võimalusi, siis M. Saar'e spontaanselt isamaatundeid väljendav „Kodumaa“, A. Kapi kaunikõlaline „Igatsus“ ning noorurite hoogsad kooritooted — V. Nerepi „Tormilaul“ ja E. Aav'a „Üht laulu tahaks laulda“ — need olid tugevaks selgrooks sellele huvitava kontserteeskavale, mida siin meeldi kriipsutan alla. Kuulsime veel teisigi kauneid laule kui kodu- nii välismaa meeskoori literatuurist. Esimesest pakkus huvi A. Vedro' „Kodumaa laul“, millest on räägitud kui hümni kandidaadist, ja teistest çehhi helilooja O. Hilmera' huvitav „Besyni kellad“. Kooriettekandes avaldus koorijuhi prof. A. *Topman'i* hoolikalt ja nõudlikult tehtud töö, mida arvukas publik hindas elava reageerimisega. Solistidest pälvib tõsist tähelepanu noor lauljatar *Elsa Maasik*, kes omab kaunikõlase hääle ja loomuliku musikaalsuse, mis väljendusid J. Aaviku, A. Vedro', Çaikovski' ja Merikanto' laules. Siiski ta ettekandes tundub välispidiselt rohkesti A. Arder'i maneere, mis arvatavasti seletatav viimase kui õpetaja eeskujuga. Igatahes *Elsa Maasik* ast võiks loota tublit, terve instinktiga laulujõudu. Klaverisolisti, nimelt *Dagmar Murak*'at, mul kahjuks ei olnud võimalust kuulata, kuna viibisin ka samal õhtul esitatava itaalia ooperi „*Samaritana*“ esietendusel.

Tallinna Meestelaulu Seltsi ja „*Revaler Liedertafel'i*“ ühine kontsert korraldati mõlema lauluseltsi poolt nende aukoorijuhi ja helilooja *K. Tüürpu'* mälestamiseks. See sisaldas vaid *K. Tüürpu'* valitumaid helitõid ta rohkearvilisest laululoomingust, mida mõlemad eelnimetatud koorid esitasid kui üksikult nii ühiselt. Sel kontserdil

kandvamaks üksuseks oli kahtlemata T. M. S. koor prof. A. Topman'i juhatusel. Nii need kolm laulu — „Lootus“, „Ei mul ole isamaja“, „Meil aiaääres tänavas“ — kõlasid laitmatult, öieti olid ettekandelt parimad kogu kontserteeskavas. Seevastu „Revaler Liedertafel'i“ koor J. Gohs'i juhatusel oma esinemises ei suutnud näidata kuigi tähelepanuväärseid kunstilisi tulemusi ja temalt ettekantud kolm laulu „Alt-Reval“, „Nun ist meine beste Zeit vorbei“ ja „Frühlingsbotschaft“ — mõjusid igavalt, eriti teine laul oma lõpmatult igalselt korduva salmide-reaga; ei suutnud huvitada ka viimane laul, mis muide Tüرنpu' kauneimaid, meeleolusmaid. Selle põhjuseks näib olevat osalt asjaolu, et „Revaler Liedertafel'i“ koori häälematerjal ei sisalda küllalt valitud kvaliteeti, kuid ilmselt ei ole suutnud koorijuht peaaegu midagi ära teha vähemasti koori ühtlase kõlakandepinnagi saavutamiseks. Prof. A. Topman'i juhatusel ühiselt ettekantud laulest saavutas suurema mõju K. Tüرنpu' „Kyrie eleison“, mis kuulub K. Tüرنpu' parimate laulude hulka. Kontsert lõppes J. Gohs'i juhatusel ettekantud lihtsa, õrnmeeleoluse „Tervituse“ ja Tüرنpu' soovitud lahkumislauluga M. Plüddemann'i „Des Sängers letzter Wunsch“. Ühiselt ettekantud laulude juures jättis soovida eriti ebaühtlane hääldamine ja see ei võimaldand neil lauludel säärast mõjulepääsu, millega oleme tavalisest harjund. Kontserdil oli solistik M. Lukaševitš-Koljo, kes esines K. Tüرنpu' soololauludega. Lauljatar omab sümpaatse hääle ja rohkesti oomulikku musikaalsust. Nii tal oli hää edu.

Huvitava koondisena korraldasid meeskoori-kontserdi Riia „Pärkonkoria“ ühenduses Tallinnas tegutseva Riia Seminaristide Klubi kooriga. Pärkonkoria oma tubli dirižendi A. Jankovski' juhatusel näitas häd muusikalist taset ja tutvustas meid huvitava läti koorilaulu-loominguga Vitols'i, Darzin'i, Graubin'si ja Kalnin'si sulest. A. Jankovski's tundsimise selge tahtega, peenemaitselise kunstniku, kes oma koorist on arendand välja tähelepanuväärse kontsertkoori. Ka Riia Seminaristide Klubi koor D. Orgussaar'e juhatusel oli teind tõsist tööd, mille vilja nüüd eduga

võis demonstreerida, esinedes rea eesti meeskoorilauludega. See koor sisaldab tublit, osalt isegi haruldast häälematerjali, eriti II passi ja I tenori rühmitusis, nii oleks mõtet temaga täie intensiivsusega tööd jätkata. Täst võiks ajajooksul areneda välja arvestatav kontsertkoor. Mõlemad koorid esinesid hää eduga ka ühendkoorina. Solistidena kaunistasid kontserteeskava oma ettekandega tuntud läti tenorilaulja prof. P. Saks ja meie ooperilaulja A. Arder. Esimene esitas hää muusikalise maitsega läti soololaule (Medinš, Abels) ja üllatas publikut lisapalana eesti keeles ettekantud D. Orgussaar'e „Hällilauluga“, kuna teine tugeva ekspresiooniga laulis A. Kapi ja D. Orgussaar'e laule.

Tallinna Rahvapäikoolide Seltsi segakoori juht T. Vettik oli seekord oma kontsertkavva võtnud küll lihtsamad laulud, kuid need valind päämiselt balti, soome ja skandinaavia rikkalikust rahvalaulu-repertuaarist, ja see andis kontserteeskavale tervikliku, imponeeriva kuju. Nii siin oli eesti, soome, rootsi, läti ja leedu laule, milles domineeris humoristlik joon. Kuna meie publik aga oskab hääst huumorist küllaltki pidada lugu, siis ta nõudis tublisti laulude kordamist ja jagas ettekandeile rohkesti kiitust. Seda olid teenind täielikult kui koor nii ta juht T. Vettik, kelle juures on alal hoidund ta ettekande iseloomulikumaid omadusi — eluliselt pulseeruv rütm, mis on tihedasti seotud muusika ja poeesia meeleoludega; ning omapoolt neid süvendab hästiarendatud diktsioon, mis vokaalmuusika eriomadusi ja poeesia ilu eriti reljeefsel aitab tuua esile. Kuna T. Vettik'us tunne põhjalikult süvenend, selge tahtega kunstniku, siis ta koori saavutised kuuluvad tähelepanuväärseimate hulka, mida tõendas ka kõnesolev kontsert. Otse lõbusasti mõjusid oma peene huumoriga ja iseäralike hääldamis- ning kõlaefekttega nood rõõmsameelsed A. Abele' „Neidi ma kui kullerkuppu“, C. Kreeg'i „Ma kõndisin vainul“, Moring-Vettik'u „Küla pillimehed“, Peterson-Berger'i „Utekene“ ja M. Saar'e „Lindude laul“. Kuid tõsistki ei olnud unustand koorijuht: nois sügavmõttelisis, poeetilis A. Kapi „Kui tume veel kauaks“, S. Palmgren'i „Isa haul“ ja T. Vettik'u

„Kanneldaja neius“ — neis oli koorijuhil laulda eriline noot — ja ta tegi seda hästi.

Kontserdil oli kaastegev ooperite-nor A. *Visman*, kes tänu oma peenele muusikalisele intelligentsile ja otsekoheselt läbituntud ettekandele suure eduga laulis kaks laulu A. Lemba' oop. „Kalmuneid“, Lenski' aaria oop. „Eugen Onegin“, Griegi“, „Unelm“ ja rea lisapalu, saades tormilise vastu-võtu osaliseks. Seevastu aga pr. H. Hellman'i esinemine oli küll täiesti ebaõnnestunud: rääkimata ettekande puhtmuusikalisest küljest ei küündind laulja hääletehnilised võimed kaugeltki Verdi' aaria oop. „Traviata“ ja Dell Aqua kolor. aaria „Vilaneli“ rahuldava ettekandeni. See oli number, mida oleks võind vältida. Küllalt vaheldust koorikontserdil suudab pakkuda ka üks solist.

ÜENÜTO segakoori kontsert mõ-dus hää eduga. Koorijuhi E. Aav'a töö tulemusis on märgata juba kujunemist. Kõigepäält kontserteeskava koostamises ilmnis koorijuhi hää-d maitset, mis avaldus stiilselt ühtlases, ent meeleolult mitmekesises valimi-kus eesti ja čehhi heliloomingust, kus suurem osa ettekantud tõi-leidid siin esmakordse esituse ja pakkus seega mõnusat värskust. Eeskava esimesest osast, mis sisaldas eesti töid, tuleks tõsta välja ettekandelt hästi viimist-letud M. Lüdigi' elavloomuline „Kits ja hunt“, sama autori lihtne, kuid sügavmõjuline „Põlismetsa järv“ ja E. Aav'a kurvatooniline „Orja kaebelaul“, mis mõjusid ümaraina kunsti-tootena. Eeskava teises osas ette-kantud kaasaegseist čehhi tõi-leidid eriliselt Jar. Krička' lõbusatuju-lised, meisterlikult väljatöötatud rah-valaulud „Alati emake õpetas mind“ ja „Mustlaspoisil seoti silmad“. Aga Jos. Foersteri „Meiukesed“, mille ettekanne nõuab koorilt kõrgeimat muusikalist arenemistaset ning oma võrdlemisi raske häältejuhtivusega täiesti väljakujunend kooritehnikat, ei pääsend mõjule. Küll aga oli ta koorile huvitavaks katsepalaks, mil isegi teatud instruktiivseid omadusi võis olla. Üldkokkuvõttes võiks ÜENÜTO koori kohta märkida, et võrreldes viimase kontserdiga on kooritöös, tänu E. Aav'a hoolikale tööle, märgata tähelepandavast edu — kõla-puhtus ja täpsus ettekandes on siin

parimaid voorusi. Peaks E. Aav'al minema korda sügishooajal koori täiendada kõlavama, mahlakama hää-lematerjaliga või ka samule koori-lauljaile korraldada häälesäädmist, siis see muidugi tublisti annaks juurde koori kõla kandepinnale.

Solistidest Erika Frantz, kes tun-tud meil andeka pianistina, tõlgitses huvitavalt ja peenemaitiselt M. Saar'e „Prelüüdi“, „Mazurkat“ ja „Improviseeritud“ ning tutvustas meid čehhi heliloojate J. Suk'i ja B. Sme-tana' kompositsioonega, millest publi-ku eriliselt paelus hoogsalt ettekan-tud B. Smetana' „Mereääres“. Ka K. Viitoli' repertuaaris olid eesti ja čehhi laulud. Neist huvitasid A. Kapi „Kaugel kumab“ ja aaria viimasaja menurikkamast ooperist — J. Wein-berger'i „Šwanda torupillipuhujast“.

Tallinna Töölismuusika Ühingu kontserdi kava sisaldas mitmekesisust. Selles Außer'i avamäng oop. „Por-tici tumm“ oli sümfoonia-orkestrile ta võimeilt sobivaks palaks — nii ka ta esitus orkestrijuhi N. Goldschmidt'i juhatusel tujuküllane, hoogus, väljatöö-tatud. Kuid Beethoveni imeilus *Larghetto* 2. sümfooniast — see oleks pi-dand pälvima rohkem viimistlust; siin ta ettekanne jäi täiesti iga-vaks, koguni puiseks. Teiseks kapi-taalsemaks teoseks eeskavas oli Moz-zart'i „Pidulik kantaat“ meeskoorile, solistidele (A. Kühn ja A. Palm) ja orkestrile. See tundus sobivana ning hoogsusegi püüet oli sää-l märgata, kuid oleks soovind rohkem mozart-likku kergust, voolavust. Pääle-selle — kuna tolle muusika toetub enamasti vastutavaile sooloosile, siis oleks ol-nud kohasem kasutada siin väljakuju-nend soliste. Nimetatud solistidele, kel on kummalgi teatud häälemater-jali, võiks ju leida võimalust esial-gselt vähemais esinamiseks (koo-risolistina jne.). Ka K. Kirkman solis-tina aariaga oop. „Aida“ ei suutnud rahuldada. Kontserdil oli kaastegev ka ühingu suurearvuline puhkpillide-orkester, kes esitas Thomas'i ava-mängu „Raimond“, Meyerbeer'i „Tõr-vikute tantsu“ j. m. küllaldase hoo ja bravuuriga. Nagu tavaliselt nii nüüdki esines ka ühingu segakoor P. Tammeveski' juhatusel. Ka koori ees-kava oli koostatud mitmekesiselt. Es-majoones väärib mainimist T. Kuula' raske „Laine laevukest viib“ ja K.

Türnpu' meeleolune „Talvine õhtu“, mis küll koorile intonatsioonilt (samuti kui Reinberg'i „Öölaulgi“) sünnitasid mõningaid raskusi, kuid nende ettekandes oli küllaltki meeleolu. G. Verki' sentimentaalne „Kaluri laps“ kõlas laitmatult ning hoogsad V. Nerepi „Kuku sa, kägu“ ja A. Vedro' „Hümn“ rahuldavalt.

Muidugi tuleb kõiki neid Tallinna Töölismuusika Ühingu kontserte võtta vaid asjaarmastajate harrastavana.

Rõõmsaks sündmuseks oli *Helsingi üliõpilaskonna orkestri* kontsert dr. Toivo Haapase juhatusel. Kui varem oleme siin mitmekordselt kuulnud soome üliõpilaskonna kõrget *laulukultuuri*, siis nüüd andis see hää võimaluse tutvuda ka soome akadeemilise noorsoo instrumentaalmuusika harrastusega. See 60-liikmeline akadeemilistest jõududest koostatud huvitav asjaarmastajate-orkester, milles ülekaal on keelpillidel, omab kõrge taseme. Ja kui see orkester oma kontsertmatka ülesandeks oli säädnud oma lõunapoolsete naabrite tutvustamise soome üliõpilaskonna noorsoo muusikaharrastusega, siis märgigem, et see ettevõtte andis parima tõenduse tolle orkestri ja ta asjatundliku juhi dr. Toivo Haapase tõsisemaist püüdest, mis 5 a. jooksul seisnud selles, et jõuda kutselise sümfoonia-orkestri tasemele. See kontsert andis tunnustust, et need püüded on teostund ning teevad kui orkestrile nii ta juhile suurt au. Esitatud kavas kuulsime klassikalist ja soome muusikat. Haydn'i sümfoonia nr. 10 (D-duur) ilmnas otsejoonelisemalt dr. Toivo Haapase asjatundlikust ning hoolikuse ja suurima nõudlikkusega tehtud ja peenelt viimistletud tööd, mis avaldus kogu sümfoonia stiilses, terviklikus ettekandes, mille iseloomustusena võiks märkida akadeemilist joont. Eeskava teine osa esitas Sibelius'e „Armataja“ meeleoluse süidi, siis „Valse triste“ ja Kuula' harmooniliselt värvika „Rahvalaulu“ keelpillide-orkestrile, mida orkester oma maestroga andumusega töid esile ning kontserdi mõjuvasti lõpetasid Sibelius'e võimsa „Finlandia'ga“. Solistina esines andekas pianist Kurt Walldén, kes mängis terve rea S. Palmgren'i meeleolukaid klaveripalu ning võitis kuulajaskonna täielise poolehoiu oma huvitava ettekandega.

Riho Päts.

TARTU. Aprillisse sattus vaikne nädal. See kui ka järgmine pühadenädal möödusid Tartus ka muusikas vaikselt: ei olnud ühtki kontserti. Kohe pääle pühi avasid aprilli teise, kontsertidest elava poole, välismaalased. Viulivirtuoos prof. *Erdenko* ja pianist *Golcer* mängisid 15. aprillil „Vane muises“. *Erdenko* oma väga silmapaistva tehnikaga (selle hulgas eriti silmatorkav puhas ja ümmargune flageolett) ja küpse ettekandeviisiga leidis palju vastukõla. Paar õhtut hiljem kontsertisid samas, kahjuks peaaegu tühja saali ees, ungariased v. *Feher* ja *Novak*. Esimene ilusa pehme tooniga, puhta intonatsiooniga ja eriti vähemates palades õnnestund ettekandega viuldaja ja teine, *Novak*, hää muusikamees, mida ta eriti *violal Händeli* duetis võis avaldada, kuigi ta ka saatjana klaveril musitseeris hästi. Ka eesti helitöö leidis eeskavas: hästi ettekantud 'Artur Lemba' *Poème d'amour*.

Miina Hermann'i *Lauluseltsi* enesest kiiduväärt püüde tartlasi tutvustada C. Franck'i „Õndsusega“ ei tahtnud seekord ettekandelt veel päris õnnestuda. Ka solistide ansambli oli oma võimeilt ja osadele sobivuselt õige ebaühtlane. *Mõjule* see suure prantslase helitöö seekord ei pääsnud.

Kahjuks väheldase kuulajaskonna ees kontsertis *soome üliõpilaskonna*. Millise tõsiduse, andumuse ja võimistega see noorte asjaarmastajate orkester tõesti *musitseeris*, tunnistas eriti soome helitööde osa. Soomlased olid omal-ajal valind meister Klemetti's oma parima vokaaldirizendi üliõpilaste laulukoori kasvatajaks, seekord tunnistasid nad, et dr. *Haapases* nad on endast leidnud vastava ja võimetega instrumentaaljuhi. Kui peenelt nüanssides ja mõjuva tervikuna tuli ettekandele näit. Sibelius'e „Valse triste“. Siin *kasvatatakse* noori muusikale ja nende esteetiliselt maitset.

Viimaks tuli ka kogu Eestimaad ja varsti muidki maid huvitama pannud „Eesti Caruso“. *Tema* süü see ei olevat, et „asjatundjad“ ta laulust natuke enneaegselt olid vaimustatud. Kuigi hää tal väga ilus ja jõurikas või, ütlemine parem: just seepärast, et tal nii rikkalik häälematerjal, peaks vähemasti tõsiselt katsuma selle *harmise* kallal teha tööd. Nii nagu praegu talle „karjeeri“ vabritseeritakse, „sü-

veneb" ta kurgupigistamises ja detoneerimises ikka põhjalikumalt. Püsiva töö ja õppimise järel võiks vahest veel tast saada laulja. Olgu saatus ise talle armuline, sest sõbrad talle armu ei anna.

L. Newman.

HALJALA. Muusikaline külg kiratseb, samuti nagu muugi seltskondlik tegevus siin. Töötab vaid pasunakoor, kuid seegi õige hädiselt. Olevat ka laulukoor, aga seda näiliselt rohkem nimeliselt. Hoogsam on asi juba Viuhulas, kus tegutsevad kaks laulukoori, pasunakoor jne. Samuti intensiivistub Vergi, kus noore koorijuhi A. Arro' juhatusel käesoleva aasta sügisel asutati sega- ja meeskoor.

KADRINA. Heites pilgu Kadrina muusikalisele tööle peab mainima, et sääli tehakse tööd innuga. Nii tegutseb tuletõrje ühingul oma pasunakoor õp. hr. E. Liiv'i juhatusel. Ehkki koor alles aastane, on ta teind suuri edusamme, esinedes juba iseseisvalt üsna kindlasti ning mõjuvasti.

Lauluski ei olda loitud, vaid tegutseb haridusseltsi segakoor ja ka ev. lut. kiriku segakoor, mis tihtigi oma ettekandega ilustab kohalikus kirikus peetavaid jumalateenistusi. Lahkus küll kohalt köster A. Siiak, asudes Tallinna, kuid ta tehtud muusikalist tööd hindab väärikalt kohalik seltskond.

Kadrina, avand uue, kauni rahvamaja, töötab saada päälle muusika ka muu vaimse tegevuse alal tähtsamaks kogukonna keskuseks.

Kadrina ümbruskonna kooridest võiks mainida Udriku muusikaseltsi pasuna- ja laulukoori, mis vanimaid kogu Virumaal ja oma endiselt juhilt (T. Uttendorf'ilt) saadud vaimustuse tulega tänapäevalgi pole jäänd loiuks. Oma kümneaastast koorijuhi-juubelit nimetatud seltsis pühitses alles hiljuti J. Raadu, kes oma hää tahtejõuga on suutnud koori siia maani rakendada tõhe.

Varem tegutses ka Võiperes (Aasperes) segakoor hr. Lindam'i juhatusel, kuid koorijuhi vilumatusest suikus see unele.

Kadrina ümbruse põhjapoolsem raioon (Liiguste, Auküla, Kihlevere jne.) aga ei avalda muusikalises tege-

vuses küll mingisuguseid elumärke, olgugi et seks oleks võimalusi. Rohkem hoogu!

KURESAARE. Kuresaare Eesti Seltsi segakoori kontserdi kava oli koorijuht Joosep Aavik koostanud X üldlaulupeo lauludest. Olid esitatud Kapp, M. Hermann, Lüdig, Juhan Aavik, Vörk ja Nerep. Publiku nõudmisel tulid kordamisele M. Hermann'i „Küll oli ilus mu õieke“ ja Nerep'i „Las kasvame!“ Koor laulis suure andumusega, kuid jätavad veel soovida intonatsiooni puhtus ja diktsiooni täpsus, millest aga tulevikus kindlasti saadakse jagu. Ka oli seekord — vist lühikese ettevalmistusaja tõttu — lauljate käes näha rohkem noote kui tavalisti. Kahvatuma mulje jättis kahjuks seekord ainus naiskoorilaul — Juhan Aavik'u ilus „Mälestus“. Solistidelt oli see kontsert õige rikas. Arenski' süidist op. 15 (õigupoolest kahele klaverile) esitasid kaks esimest osa neljal käel pr. dr. L. Favre ja pr. kolonel K. Buxhoeveden. Melartin'i „Laastudest“ mängis pr. kol. Buxhoeveden väikese valiku ja kaks esimest osa Grieg'i sonaadist klaverile ja viiulile op. 13 töid kuuldavale hää me-nuga pr. dr. L. Favre ja hr. K. Stange. Rõõmustaval kombel oli seekord osavõtt kontserdist haruldaselt elav — saal oli viimse võimaluseni välja müü-dud.

— Oskar Strauss'i operett „Valsi-unistus“ tuli Kuresaare Eesti Seltsi teatris teisel ülestõusmispühäl, 6. aprillil, esiettekandele. Operett on haruldus provintsi linnas. Seepärast polnud ime, et saal oli rahvast tungil täis. Ettekanne rahaldas lavaliselt täiesti (Haiko' lavastus), muusikaline külg aga jättis kohati soovida. Kõige-päält oli asjaarmastajaist koosnev orkester nõrgavõitu. Ka koor, eriti meeshääled, ei suutnud rahuldada. Solistid (K. E. S. koori perest) võtsid asja tõsiselt. Parimad tulemused saavutas prl. S. Maripuu (Franzi osas) kui hääleliselt nii ka lavaliselt. Ettekannet korraldati 18. aprillil. Kavatsus on esineda operetiga veel maal rahvamajus.

— Muusikaline vesper rikkaliku eeskavaga oli Laurentsiuse kirikus 26. aprillil. Esinesid prl. E. Maripuu (lau), hrad V. Üksti ja L. Tuulik (viul), E. Link (trompet), Joosep Aavik

(orel) ning Laurentsiuse kiriku segakoor.
J. A.

NARVA. Narva Meestelaulu Seltsi kontserdil esinesid meeskoor J. Välbe' ja segakoor P. Penna' juhatusel. Solistina klaveril esines Narva muusikakooli lõpetand noor klaverikunstnik E. Jalajas. Soololaule laulis lauljanna A. Ofrill. Üldine mulje kontserdist jäi häa. Rahvastki oli tulnud kokku üsna rohkesti.

„Võitleja“ teatris esitati O. Strauss'i operett „*Vüimme valss*“ Tallinna „Estoonia“ teatri primadonna Milvy Laidi osavõtul. See mõõdus häa eduga ja oli rohkesti meelitand kokku rahvast. Eriti rohkete kiiduavaldiste osaliseks sai külaline, kes esines Veera osas. Elava osavõtu leidis ka *Narva muusikakooli* järjekordne õpilaste kontsert.

Ju mõödud sügisel „Võitleja“ saalis esinend viiulikunstnik Mihail Erdenko ja klaverikunstnik Dina Golcer korraldasid ka nüüd kontserdi, mis mõõdus kunstiliselt väga häa eduga. Kuulajad olid mõlemate kunstnike mängust vaimustatud ja nõudsid lisapalu.

„Harmonie“ saalis oli tuntud klaverikunstniku Valentine Riives'i kontsert. Ka preili Riives on narvalasile juba tuttav eelmise aasta kontserdist. Ta mäng oli hoogus ja mõjuv. Kuulajatele jäi kontserdist häa mulje. Kahjuks ei olnud aga saal rahvast kaugetki täis.

Narva Meestelaulu Selts korraldas 30. aprillil Narva Vene Seltsi ruumes mai vastuvõtu kontserdi. Esinesid jälle meeskoor J. Välbe' ja segakoor P. Penna' juhatusel. Uudisena olid kavas meeskvarietid ja triod, mis paremate koorilauljate poolt kanti ette. Laulud kõlasid rahuldavalt. Hääled aga ei olnud veel küllalt viidud tasakaalu. Segatrios (sopraan A. Petrova, tenor K. Podrjädšik ja bariton A. Kuusk) oli huvitavaid ja ilusaid momente, mis mõjusid hästi kuulajatele. Klaveril saatis osavasti pr. S. Välbe. Kontsert oli üldiselt lauluküllane ja mõjus kuulajaisse hästi. Kahjuks oli aga rahvast kontserdile seekord kogunenud vähe.

Narva Meestelaulu Seltsi meeskoor otsustas endale muretseada meeskooride üldise vormimütsi ja kavatses uues

peakattes esineda juba jüriöö mälestuse korraldamisel Narva linna raekojaplatsil 2. mai õhtul. Koori tegevuses on viimasel ajal märgata teatavat elavust ja intensiivsuse tõusu.

Narva Orkestrantide ühing korraldab ka käesoleval aastal suvemuusika Narva linna Pimeaias. Algust tehti kontserdiga 1. mail, millele häa ilma tõttu oli kogunenud õige rohkesti rahvast. Kontsertide juhatajaks on kutsutud hr. Linev.
J. V.

RAKVERE. Kohalik naiskodukaitse osakond korraldas 21. märtsil Rahvamajas muusikaõhtu, kus kaastegelasteks olid palutud „Estoonia“ operi tenor A. *Visman* ja Tallinna konservatooriumi professor R. *Bööcke*. Saatjaks oli kohalik klaverimängija pr. *Mägi*. Ettekandeid kuulati suurima kiindumusega. Kunstnikelt nõuti lisapalu. Sel kõrgeväärtuslikul muusikaõhtul oleks võind rahvast olla rohkem.

Virgula.

— Iseseisva kontserdiga esines noor cellomängija K. *Lamp*, saades kuulajaskonnalt sooja poolehoiu osaliseks.

Tegevust üle mõnekuiise vaheaja on alustand taas tuletõrje ühingu pasunakoorgi, mil juhiks *Ülo Topman*. Arvatavasti saab Rakvere ka endale eelolevaks suveks aiamuusika, mille eest hoolitsevad linnavalitsus ja kaitseliit. Lähemal ajal lavastatakse „*Silva*“. Näitejuhiks F. Pettai, muusikajuht — ltn. Reinveg. Kevad läheneb ja käes on kibedad ettevalmistused kui noorte nii eeloleval suvel Narvas peetavaks üldvirumaiseks laulupeoks.

TAPA. Mõödud kuus (29-dal) tuli siinse naisseltsi korraldusel ettekandmisele „*Geiša*“. „*Geiša*“ nõuab hääd mängu ja laulu. Asjaarmastajailt seda nõuda on aga raske; seega jäi too esietendus nõrgaks ka koorilt. Hääd laulu kui ka mängu näitasid vaid üksikud tegelased. Hr. Grünvald orkestrijuhina oli teind suure töö. Publikut rohkesti, mis tunnuseks, et operett tapalasilte pakub rohkem kui sõnalised ettekanded.

Koorides (kui laulukooris nii orkestris) on märgata edu, sest hr. Grünvald teeb tööd suure püsivusega.

E. S.

VALGA. Märtsi alul esines kohalikus kinos „Glorias“ üle nädala end. Tallinna „Gloria Palace'i“ sümfooniaorkester V. Tago' juhatusel. Orkester — koosseisus 20-ne mängija ümber — mängis vastavaile filmidele kõigiti korralikku saatemuusikat, kuid hoolimata hääst muusikast külastas täh. kinot siiski publikut õige vähepoole.

14. märtsil „Sädemes“ korraldatud meesgümnaasiumi piduõhtul muusikalise osa täitis sama gümnaasiumi puhkpillide-orkester muusikaõpetaja J. Madisson'i juhatusel.

14. märtsil korraldati naisgümnaasiumi saalis kohaliku muusikakooli õpilaste õhtu, kus esinesid klaveri-, viiuli- ja lauluklassi õpilased.

17. märtsil naisgümnaasiumis korraldatud ungari-õhtul esinesid muusikaladega ungari helitööst gümnaasiumi õpilased ja viiulil kohalik viiuldaja E. Lumi.

21. märtsil vene erakeskkooli piduõhtul esines klaveril pianist Iserovič, saates ka tuntud balerini Litviinova' stuudio õpilaste balletiettekandeid, mis moodustasidki kava päänumbreid.

22. märtsil esines „Sädemes“ Pärnu „Endla“ operetitrupp Kalmani opereti „Tsirkusprintsessiga“, mille ettekanne ei rahuldand muusikalisest küljest nii, kui sama ettekanne enne jõulu (novembris).

23. märtsil mängis sama trupp „Sädemes“ Gilbert'i operetti „Printsess Olala“, mille ettekanne muusikaliselt õnnestus paremini eelmise õhtuga võrreldes. Üldiselt „Endla“ opereti pääjõud (Hilden, Nõmtak, Malmstein) on laululiselt kõigiti vastuvõetavad.

Publikut oli mõlemal operetiõhtul vähe, kuigi muidu „Endla“ trupp on võitnud Valga publiku lugupidamise.

— Teisel kevadpäival, 6. aprillil, kanti ette Valga „Sädeme“ seltsi saalis kohalike tegelaste poolt operett „Kau-nim kõigist kodutalu“. Lavastus — „Vanemuise“ operetinäitlejal F. Pettai'lt. Muusikalise osa täitis kaitsemaleva sümfooniaorkester R. Kivimäe juhatusel.

25. aprillil „Sädeme“ saalis kohaliku muusikakooli hääks korraldatud peo muusikalise osa täitis kunstiseltsi segakoor, kandes ette 5 laulu X üldlaulupeo kavast (A. Kapi, M. Saar'e, T. Vettik'u ja V. Nerep'i laulud).

10. mail korraldati tütarlaste-gümnaasiumi saalis muusikakooli õpilaste õhtu. Esinesid klaveri-, laulu- ja viiuliklassi õpilased, näidates, et aasta kestes on töötatud rahuldava eduga. Eelmine samasugune õhtu oli korraldatud sama saalis kohas märtsi lõpul.

16. mail esinesid „Sädeme“ saalis õed Verjovkin'id vene laulude õhtuga.

Käesolevaks suveks andis „Sädeme“ selts, kes viimaseil aastail on oma aias korraldand suvemuusikat, muusikalise ülesand teostamise kaitsemaleva sümfoonia- ja puhkpillide-orkestrereile. Mõlemaid orkestreid juhib kaitsemaleva muusikajuht R. Kivimägi. Mängijate arv on sümfoonia-orkestris 16, ühes õpilastega-praktikantidega 20. Enamik mängijaid on kohalikul jõud, kuna üksikud vastutavate pillide mängijad on väljastpoolt (Tartust ja mujalt). Leping selle orkestriga tehti „Sädeme“ seltsi poolt päämiselt selles lootuses, et täh. orkestrist kujuneks tulevikus alaline kohalik orkester, mida teatrihooaja kestes võiks kasutada ka muude ettekannete puhul. Puhkpillide-orkestris on 23 mängijat, kõik kohalikul jõud.

Lepingu järgi mängivad orkestrid „Sädeme“ aias 5 õhtut nädalas — 4 korda sümfoonia-orkester ja ühel õhtul puhkpillide-orkester.

VILJANDI. Kaitseliidu tehnikaosakond korraldas oma aastapäeva puhul solistide kontserdi. Olid palutud esinema „Estoonia“ teatri operi tenor A. Visman ja viiuldaja A. Inglistman. A. Visman'i ettekanded maitsekal tõlgitsusel ühenduses hästiarendend hääletehnikaga olid tõsiseks nautinguks laulusõpradele. Publiku kiiduavaldused ei tahtnud lõppeda, nii et kunstnikul tuli laulda veel rida laule kavas olevaile lisaks. Niisama soe oli kuulajaskonnalt A. Inglistman'i vastuvõtt. A. Inglistman'il on nähtavasti palju viiulikunstniku rutiini. Ta tehnika on aga määratud ja oma vabandusarmastuses rütmis eitab kunstilist mõõdupuud.

Haridusseltsi saalis leidis aset Margot Frey-Simonson'i V klaveriõpilaste õhtu. Pr. M. Frey-Simonson on meie linna ilmekamaid muusikapedagooge, kes võtab väga tõsiselt oma õpilaste arengut ja primat edu. Ta rohkearvulise õpilaskonna esinemised olid paljutõotavad.

Teater „Ugalas“ oli V. Bromme' muusikaga operett „*Ilusaim naisist*“ esietendus. Tegevad olid kogu teatri tegelaskond, koor ja tantsutrupp. Külalisena laulis operetis kaasa hr. A. Vilms. Nimetatud operett muusikaliselt on väheütle, kuid hoogus rütm ja revüuline lavastus hästi kordaläind ettekandel töötavad sellele operetile „Ugala“ laval kestva menu. Vahepalana operetti oli põimitud muusikajuht E. Rossman'i meeleoluline valss. Publikut oli rohkesti ja ettekannete vastuvõtt väga soe.

Viuluõpetaja hr. A. Jonasse korraldas haridusseltsi saalis oma I õpilasõhtu. Hr. Jonasse, kes meil ainsaid viuluõpetajaid, on kogukale õpilaskonnale teadlikuks ja häaks juhiks. Ta viuliklass teeb tõsist tööd, mida tõendab ka kordaläind õhtu. Õpilased ilmutasid hääd muusikalist meelt ja jõudumööda püüdsid hoolega sooritada ettekanded täpsalt, olles teadlikud poogna käsituses ja sõrmede tehnikas. Otse üllatav oli väikese 6-aastase *Evy Läävakü* esinemine. Ta mängis nii andekalt O. Rieding'i „Concertino G-duur“, op. 24, ja oli duetis ja kvartetis tubliks I viuliks oma palju vanemais aastais kaasõpilasile. Õpilaste ansambliid olid korrektsed. Noori viuldajaid saatis klaveril hr. E. Rossman.

— 20. aprillil korraldas pianist *Valentine Riives* „Koidu“ seltsi saalis klaveriõhtu. Meil Viljandis puudub enam-vähem korralik klaver, mistõttu puht-klaverikontserdid on haruldusiks. Prl. Riives, vaatamata mainitud puudusele, külastab meid juba mitmendat korda. Ta viimaseist kontserdest osavõtjate hulk on märgatavalt kasvanud. Peab imestama noore kunstniku kannatlikku meelt ja püsivat energiat, ja võib loota, et Valentine Riives mängib peagi saali publikut täis. Ta laitmatu puhas tehnika aitab tal kergusega sooritada raskemaidki pianistlikke ülesandeid. Kogu kontserdi eeskava, mis koosnes Schubert'i, Schumann'i, Liszt'i, Chopin'i helitõist, kandis prl. Riives ette hoogsasti, vaheldusrikkalt, leides kuulajais sooja vastuvõtu.

25. aprillil oli „Estoonia“ opereti-naitlejanna prl. *Milvi Laid*'i esimene iseseisev kontsert „Koidu“ saalis. Prl. Laid on teind suuri edusamme laulus võrreldes varematega, kui ta

alles esines meie „Ugala“ laval. Ta kaunis hää ja ilmeline ettekanne võidavad alati kuulajate südamed. See-kordsedki kestvad kiiduavaldised ja rohked lilled tõendasid, et viljandlased pole unustand oma lemmikut. Loodame vaid, et järgmise kontsertkava lauljanna koostab enam nõudlikumalt, vastavalt kontsertpoodiumile. Kontserdil olid kaastegevad klaveril hr. Kägu ja flöödil hr. Brauer.

13. mail jõudis külaskäigule Viljandisse *Miina Hermann ühes* laulukooriga, andes samal õhtul ilmaliku kontserdi „Koidu“ saalis ja ristineljapäeval vaimuliku Maakirikus. Miina Hermann'i laulukoor pole suur, kuid ta üksikud liikmed ilmutasid hääd koorilaulja häälematerjali, eriti silmapaistvad olid tenorid. Koorilaul polnud alati täpne, samuti ettekanne jäi kohati ilmetuks. Küllap mõjus väsitavalt tülikas reis autodel. Lugupeetud hõbepäisel heliloojal jätkub küllaltki veel energiat ja sisemist tuld, et suudab hoida veel kõrgel oma taktikepi, kuigi aastad pole jätanud mõjutamata selle erksust. Solistina esines kontsertidel Tartu kõrgema muusikakooli prl. Mahotin'i lauluklassi vanema kursuse õpilane prl. Luha. A-n.

Lauluõpetajal *Valter Blossfeldt*'il täitub käesoleval kevadel 40-nes tegevusaasta lauluõpetajana. Blossfeldt on õppind laulmist Peterburgis ja Berliinis. 1891. a. kevadel võttis ta endale Berliinis esimesed õpilased. Jätkas oma tegevust Frankfurdis, siirdus siis Itaaliasse, kus Milaanos täiendus laulmises. Paar aastat hiljem kutsuti Münchenisse kuningliku helikunsti akadeemia lauluõpetajaks, kus tegutses 12 aastat, korraldades Saksamaal ühtlasi rea kontserte. Samal ajal esines ka Baltimaail mitme kontserdiga. Hiljem kaotand nägemisvõime, lõpetas avaliku esinemise ja jäi laulopedagoogiks Riia muusikakooli 11 aastaks. 1916. a. asus Viljandi, kus tegutseb praegu lauluõpetajana.

VÖRU. 7. juunil peetakse Võrus „Kandle“ seltsi aias seltsi 50 a. juubeli puhul laulupäev ja rida muid etendusi. Laulupäevale on registreeritud 21 segakoori, 4 meeskoori ja 8 pasunakoori. Üldjuhtideks K. Pütsep, P. Laja, Ed. Tamm ja A. Must.

Mitmesuguseid teateid

Türnpu' nimelise laulude auhindamise tulemusi

Teatavasti korraldas Lauljate Liit oma esimehe, kadund helilooja K. Türnpu' mälestuse jäädvustamiseks 1928. a. korjanduse.

Sobiva mälestamise mooduse küsimust kaaluti mitmel puhul Lauljate Liidu juhatuses, nõukogus ja volikogus ning otsustati moodustada tähendatud korjanduse sissetulekust kapital, mille protsentidest makstakse auhind igal aastal parimale koorilaulule. Sellekohase põhikirja kinnitas Lauljate Liidu nõukogu 1930. a. novembris ja 1930. a. koorilaulude toodangu auhindamine kuulutati välja.

Hindamiskomisjonile, mille liikmeiks olid: prof. J. Aavik, prof. A. Kapp ja R. Päts, esitati läbivaatamiseks 43 koorilaulu. Neist valis komisjon 10 parimat ja nimelt:

1. „Hällilaul“ — märgusõnaga „Hällitaja“,
2. „Marikesele“ — märgusõnaga „Angerpiiga“,
3. „Muru kasvab mulla pääle“ — märgusõnaga „Leinaja“,
4. „Võitluses“ — märgusõnaga „Kangelane“,
5. „Küll ma laulaks“ — märgusõnaga „Credo“,
6. „Kasehaldjate laul“, autor M. Saar,
7. „Mis säääl kõnnib“, autor M. Saar.
8. „Lauliku kalmul“, autor T. Vettik,
9. „Lemmelaul“, autor T. Vettik,
10. „Armulaul Heidile“, autor T. Vettik.

Tähendatud lauludest komisjon tunnustas parimaks meeskoori-laulu „Võitluses“, mille autori varjunimi „Kangelane“. Autori nime sisaldava ümbriku avades selgus, et tähendatud laulu autor on *Mart Saar*. Seega Türnpu' auhind 1930. a. on määratud temale.

Üldiselt auhindamisele saadetud laulude hulgas leidub rohkesti õnnestunud laule. Lauljate Liidu juhatuse ülesandel hindamiskomisjon vaatas veel kord kõik laulud läbi ja lisaks eelpoolmainitud kümnele laulule eraldas veel 13 laulu, mis oleksid sobivad kooridel ettekandeks.

Auhinnakapitali põhikirja järgi

Lauljate Liidu juhatusel on õigus selgitada tähendatud 23 laulu autorite nimed ja astuda nendega läbirääkimisse laulude trükkimise suhtes. See-kordist auhindamist tuleb pidada kõigiti õnnestunuks, kuna meie koorilaulu literatuur on võitnud 23 väärtuslikku lisandit.

Lauljate Liidu juhatusel on mitmeid kavatsusi kõnesolevate iga-aastaste auhindamiste laiemale alusele viimiseks. Selleks esijoones on tarvilik suurendada põhikapitali, et oleks võimalik jagada välja korraga rohkem kui üks auhind. Lauljate Liit oma-poolt on määrand kapitali suurendamiseks 2% oma bruto-eelarvest. On pöördutud kultuurkapitalile, et säältk määrataks mõnesugune summa seks otstarbeks. Kuuldavasti kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali valitsus on võtnud seekordse jagamise eelarvesse seks kr. 100. Samuti on pöördutud riigivanemale ja haridus-sotsiaalministrile, et nemadki määraksid toetusi. Kogu lauljaskonna rakendamiseks selle kauni ettevõtte edendamisele Lauljate Liit kavatseb korraldada kaardisüsteemilise korjanduse. Iga korjanduskaart oleks jagatud 10 ruuduks, iga 10 sendi annetamise korral annetaja märgib ühele ruudule oma nime, seega ühe kaardiga oleks võimalik korjata maksimum 1 kroon. Korjajate ergutuseks kavatsetakse määrata neile preemiad ja avaldada suuremate summade korjajate nimed „Muusikalehes“.

Pääle-selle on pöördutud kõigi laulupäevade ja -pidude korraldajaille, et need annetaksid pidude-päevade sissetulekust mõnesuguse summa kapitali hääks.

Seni meil puudus perioodiline muusikaauhind, varemalt Lauljate Liit on korraldand vaid paaril korral koorilaulude võistlusi laulupidude reper-tuaari saamiseks. Kuna meil laulude trükkimine vähetasuv ning autorid ei saa peaaegu mingisugust honorari, parimal juhul seda peavad korjama paari krooni kaupa isegi kümneid aastaid, siis ei saa nuriseda, kui heliloojail pikapääle kaob loomisind, liiati kui ollakse sunnitud kulutama energia ja aeg muile aladele igapäevase leiva teenimiseks. Ses mõttes kõ-

nesolevat iga-aastast auhindamist tuleks aina tervitada.

Kuigi rahaline autasu laureaadile esialgu on kaunis väike, peaks olema siiski usutav, et see kogu lauljaskonna ühisel kaasabil varsti muutub juba tunduvalt nimetamisväärsemaks. Eriti selle ettevõtte puhul aga tuleks rõhutada seda, et igal aastal kadund K. Tärnpu' nimi leiab meeldetuletust parimas mõttes kogu meie lauljaskonnas.

Eesti kooride esinemisi naabermaade laulupidudel

Sel suvel teatavasti peetakse Helsingis soome üldlaulupidu, kuhu seks puhuks on palutud Lauljate Liitu saata võõrusetendusi andma eesti esinudskoor. Lauljate Liit valis eesti laulukoore esindama EMO segakoori, kes kannab ette Helsingis 16. juunil A. Kapi oratooriumi „Hiio“ prof. J. Aavik'u juhatusel. Koor sõidab Soome peaaegu täies koosseisus ühes Tallinna Meestelaulu Seltsi lauljaiga, kes „Hiio“ kaastegevad, ning solistidega. Ettekannet, mis toimub Johannese kirikus, saadab Helsingi linnaorkester.

18. juunil, Soome-Ugri kultuurkongressi avamisaktusel, EMO koor kannab ette paar laulu tervituseks, samuti 19. juunil laulupeo avamisel. Pääleselle EMO annab iseseisva à-capella-kontserdi 19. juuni õhtul arvatavasti ülikooli aulas.

Ka käesoleval suvel Riias peetavale läti VII üldlaulupeole sõidab Eestist külalis. Lauljate Liit, sellekohase kutse põhjal, moodustab ühendkoori Tallinna segakooridest, mis koosseisult loodetavasti ulatub 300 lauljani. Ühendkoori on palutud juhatama helilooja V. Nerepe. Ühendkoor kannab ette läti laulupeo kolmandal päeval, 21. juunil, 2 laulu. Esialgselt ühendkoor on asund ette valmistama järgmisi laule: T. Vettik'u „Hõiskame kooris“, K. A. Hermann'i „Mälestus“, M. Lüdigi „Sääl kord kasvab“, R. Päts'u „Sarvelaul“ ja R. Tobias'e „Varas“.

Tallinna konservatooriumi lõpetajate aktus-kontsert

oli „Estoonia“ kontsertsaalis pühapäeval, 17. mail, kell 4 p. l. Eeskavast võttis osa aja puudusel ainult osa sel aastal konservatooriumi lõpetanuist õpilaste sümfoonia-orkestri kaastegevusel.

Käesoleval õppeaastal lõpetas konservatooriumi (VII lend) ühtekokku 33 inimest, seega suurim seni õhuist lend.

Klavveri-klassi: Anna Gurevitš, Alice Juhanson, Arvid Redlich, Erika Käppa, Angelika Ipsberg, Margarete Kruus, Deila Pellmann-Veinert, Eugenie Pitsser ja eksternina Leida Kurko ja Olav Roots, viimane lõpetas pääle klavveri-ka spets.-komposits.-klassi; keskkooli laulu- ja muusikaõpetajate-klassi — Voldegar Tomingas, August Pruul, Gustav Ernesaks, Eleonore Soots, Helmy Valdman, Aleksandra Johanson ja eksternina Dionisi Orgussar; spets.-kompositsiooni-klassi: Eugen Kapp, Christfried Krause, Voldegar Leemets ja eksternina Alfred Karafin, viimane pääle selle veel oreli-klassi; viiuliklassi: Evald Turgan ja eksternina Aleksander Öunapuu; oreli-klassi: Oskar Valker ja Hilarius Sakaria (viimane pääle selle veel kompositsiooni-klassi); laulu-klassi: Aino Riomar, Marie Lang, Hilda Tammijärvi, Vally Hellmann ja Jaan Johanson; cello-klassi: Eduard Klas-Glass; kontrabassi-klassi: Johannes Kuusemets; flöödi-klassi Evald Brauer ja posuuniki-klassi Paul Karp.

Huvitav muusikaajalooline teos kõigile kättesaadavaks

Laulupee album — ainult 50 senti

Võttes arvesse rahakehva aega, on Lauljate Liidu juhatus otsustand alandada 1928. a. kirjastatud „Laulupee albumi“ hinda 1 kr-lt 50 sendilt 50 sendile. Kuna see huvitav teos peaks olema nüüd hinnalt kättesaadav kõigile, siis ei tohiks viivitada selle tellimisega ükski laulja, ükski muusikasõber. See teos on trükitud hääle paberile ja sisaldab 194 leheküljel rikkalikult muusikaajaloolisi ja kultuuriloolisi kirjutisi, artikleid, mälestisi, luuletisi jne. ligemale 30-elt autorilt. Pääle-selle album sisaldab kõigi eesti heliloojate elulood ühes piltidega, alates E. A. Hoerschelmann'ist ja lõpetades Enn Võrguga. Tarvitseb sellele lisada, et album sisaldab 200 pilti, karikatuuri ja vinjetti. „Laulupee album“ oma rikkaliku sisuga lauluharrastajate juures võiks täita muusikaleksikoni aset, õppiv noorsugu võiks käsitada albumit isegi õpiramatuna.

Tellimisi võtavad vastu koorijuhid, „Muusikalehe“ levitajad ja Lauljate Liidu büroo Tallinnas, Rataskaevu 22. *Hind ainult 50 senti.*

Miina Hermann'i Lauluselts kaob — „Vanemuise“ muusikaosakond eluneb

Vastava kokkuleppe põhjal ühineb „Miina Hermann'i Lauluseltsi“ segakoor „Vanemuise“ muusikaosakonnaga. Selle sammu põhjustajaks on kuuldavasti pääasjaliselt majanduslik kalkultatsioon. Koorile loodetakse uues seisukorras liikmete juurdekasvu ja häd edra suuremate heliteoste ettekandmiseks. Koorijuhiks jääb *Ed. Tubin.*

□

Ülikooli muusikaõpetaja koht on filosoofia teaduskonna poolt kuulutatud vabaks, arvates 1. juulist 1931. a. Kohale kandideerimise tähtaeg lõpeb 20. mail s. a.

Selle koha küsimus on asja- ja huviosalisile andnud rohkestigi muret ja kõneainet. Vaidluste ja eriarvamuste tulemused on ajakirjanduseski vastukaja leidnud. Mis puutub koha täitmisesse, siis peetakse üldiselt kohaseks kandidaadiks mõnd vanemat muusikateadlast, kes oleks ühtlasi ka hää koorijuht.

□

E. L. L. Tartumaa osakonna korraldusel peetakse Tartus 27. juulist kuni 8. augustini s. a. koorijuhtide kursus. Kursuse kava on kavetatud võtta: koorijuhatamine, häälesäädmine, diktsioon, koorilaulu analüütika, meie koorilaulu literatuur, päätükke teooriast, instrumentide käsitlemine (klaver, harm., viul j. t.), instrumenteerimine, noodist-laulmise meetodeid, koorilaulu uuemaid meetodeid jne.

Lektoreiks on otsustatud paluda rida tuntumaid muusikapedagooge.

— Tartu ja Tartu ümbruskonna ühendatud kooride kontsert peetakse Tartus spordiväljal (Tallinna tän.) 12. juulil s. a. Kontserdi kava sisaldab 12 sega- ja 4 meeskoorilaulu.

Üldjuhtideks on valitud ühendatud segakoorele *Juhan Simm* ja *Richard Ritsing*, ühendatud meeskoorele *Eduard Tubin.*

Tegelasina on registreeritud 29 segakoori 1.098 lauljaga, 6 meeskoori 177 l. ja 1 naiskoor 25 l., kokku 36 laulukoori 1.300 lauljaga.

Kontserdi korraldajaks on E. Laulj. Liidu Tartumaa osakonna juhatus.

Tartu suveorkester on saand viimaste aastate jooksul valulapseks nii mitmelegi kohalikule organisatsioonile. Igal kevadel mõlgutatakse muremõtteid ja kaalutakse orkestri saatust, kusjuures alati Tartut on ähvardand suvemuusika ärajäämine. Nagu alati seni, on leitud lõpuks ikkagi mõni võimalus, nii käesolevalgi kevadel. „Vanemuise“ orkester on seekord riisiko võtnud enda kanda ja kavatseb rahuldada vähema orkestriga suvise Tartu muusikanõudeid. Orkestrijuhi küsimus on praegu veel lahtine, kuna hr. J. Simm läheb eelseisval suvel Pärnu juhatama suveorkestrit.

„Kultuurkapitali luukambri“ asjus

„Päevalehes“ nr. 120, 4. maist s. a., ilmub artikkel päälkirjaga „Pilk kultuurkapitali luukambrisse“, milles käsitletakse „Muusikalehes“ nr. 4 s. a. ilmund ülevaadet helikunsti sihtkapitali valitsuse poolt ostetud helitöist. Leitakse, et nii ei saa olla asjad korras, kui aina ostetakse igasuguseid helitöid ja pannakse riialeile koltuma, kuna samal ajal koorijuhid üle maa kurtvat, et ei ole uut koorilaulu-literatuuri, ei olevat kontsertidel algupäraseid teoseid, „Muusikalehele“ ei leitavat sündsat materjali kaasandeks.

Selle artikli selgituseks Lauljate Liidu juhatus märgib järgmisi tõsi-asju:

1. Lauljate Liit on kirjastand koorilaulu järjekindlalt, pidades seda oma tähtsamaks ülesandeks, ja jätkab seda tööd tulevikuski. Seni on Liit kirjastand 26 noodiväljaannet, mis sisaldavad kokku 197 koorilaulu (1930. a. jooksul 48 koorilaulu).

2. Mis puutub helikunsti sihtkapitali poolt ostetavate helitööde kirjastamisele, siis sihtkapitali valitsusel *Lauljate Liidu esindajate teiskordsel ettepanekul* võttis vastu viimasel koosolekul *kirjastamisfondi kodukorra*, mille järgi helitööde ostmine ja kirjastamine edespidi sünnib kavakindlalt.

3. Lauljate Liidu volikogus keegi Lauljate Liidu juhatuse liikmeist ei ole hädaldand, nagu ei oleks meil helitöid „Muusikalehes“ avaldamiseks. Küll kõneldi sellest, et „Muusikalehe“ praegune odav hind ei võimalda noodilisa kaasandmist.

VÄLISMAA

HELSINGI. Meie sümfooniakontsertide seeriasse tõi värskendavat vaheldust orkestrijuhi prof. *Georg Schneevoigt'i* külaskäik. See mannermaise kuulsuse saavutand dirižent innustas meie orkestri sooritusile, mis panid kuulaja unustama koduse ümbruse ja kujutama teda kuulma parimat sel alal. Sibelius'e 2. sümfoonia ja Ravel'i orkestreeritud Mussorgski' „Näituspildid“ vajusid kuulaja tajumusse peensusini meistri käega väljatöötatud valdava nägemusena.

V-da sümfooniakontserdi keskpunktiks oli *Kerttu Bernhard*, kes mängis Brahms'i d-moll-kontserdi, kinnitades seega enda kuuluvust meie pianistide eesridadesse. Muust orkestrikavast mainitagu prof. *Kajanus'e* hingeliselt tõlgitsetud Berlioz'i „Harold“-sümfoonia ja Franck'i „Nõiutud kütti“.

VI-s sümfooniakontsert pakkus Mozardi 175-da surmaaasta mälestamise auks tema g-moll-sümfoonia, op. 183, ja serenaadi „Eine kleine Nachtmusik“ — mõlemad tüübilised Mozardi peegeldused: rõõmsad, helged, aga osalt kohanend oma-aja maitsele. Solistina esines *Ilmari Hannikainen*, kandes ette Rahmaninov'i c-moll-klaverikontserdi väleda tehnikaga ja talle omase ekspressiooniga, kiskudes kuulajad otse vaimustusse. Kontserdi ärksaks juhiks oli prof. *Kajanus*.

Teistest kontserdest mainitagu islandlase, tenori *Eggert Stefansson'i* esinemist, mis tõi kui tehnilises nii ettekande suhtes vähemasti selle kirjutajale pettumuse. — Kodumaa laulukunstnikest esinesid *Meri Saarinen*, kelle kindel esietendus äratas suurt rõõmu, ja *Mareta Gersini*, kes oma itaaliaõppereisul on õppind selgeks vähemasti ühe asja, nimelt ilmeka, kindla rinnaregistri, kuna seevastu keskregister mõjus liig lahtiselt ja ebaühtlaselt, mille all väga kannatas *legato*. — Pianistest esines noor *Väinö Lahti* oma teise kontserdiga, kus võisime veeneduda ta arenemise sihis ilmsele pianistlikule vabastumisele. Välistmaa külalisi esindas seekord *Ignaz Friedmann*, kelle virtuooslikkuse on arenend kõrgeimale astmele, kuid ta tõlgitsemine on äärmiselt subjektiivne, tihti isegi helitöö iseloomule vägivaldne, äratades seetõttu — kuulajais suurt huvi ja ka opositsooni. Meie

orelikunstnikest esines *Elis Mårtensson* oma traditsioonilise kevadkontserdiga, kaasaaitajaks oli raadio-orkester dr. *Toivo Haapase* juhatusel. Hoolikalt kokkusaetud kava sisaldas ka näiteid saksa uuest orlestiilist *S. Karg-Elert'ilt* ja *Karl Hoyer'ilt*.

Soome ooperis esines külalisena kahel „Rigoletto“-etendusel noor soome lauljatar *Antonietta Toini Putkonen*, kelle haruldane menu Itaalias oli meelitand teatritäie vaimustund publikut, kes paljusid kordi avaldas oma ihastust vilka käteplagina ja lilledega. Lauljatar valdabki itaalia kooli parimaid omadusi, nimelt metalse, mahlaka, madala hääleala ja särava ülaregistri, keskala aga on seevastu jäänd hapramaks.

Päris-esietendusi on seni olnud ainult üks, kahekorde kavaga, millal kanti ette *Korngold'i* „*Poikkratese sõrmus*“ ja *Puccini*' „*Gianni Schicchi*“, mõlemad 1-vaatuslikud koomilised ooperid; eelmises kõitis tähelepanu tehniliselt osavasti väljatöötatud muusika, mille isiklik koosseis tundus kehvemana, teises aga tutvusime *Puccini*' uue joonega: koomiliste olukordade andeka joonistajana. Esimeses ooperis hoidsid pääosi tenorid *Martti Seilo* ja *Paavo Costiander*, sopraanid *Karin Ehder*, *Anne-Charlotte Vinter* ja meie suurepärase bariton *Oiva Soini*. Teises jäi eriti meelde nimiosa ettekandja *Sulo Rääkkönen*, kes kokkuhoidlike abinõudega võlus kuulajale silme ette renessansi veiar tüübi. Orkestrijuhtimine oli *Leo Funtek'i* kindlais kätes. Näitejuhiks oli hr. *Mutzenbecher*.

□

— Viimaseist sümfoonia-kontserdest oleks nimetamisväärt VII oma eeskavalt. Toodi esile nimelt kaks uudist: *Mjaskovski*' V sümfoonia ja *Pinqoud'i* „*Avaruse laul*“. Esimeses kõitis meeli teose kunstiline kokkusaad ja sõnastuse voolavus, teine mõjus raske mini, jõudes siiski lõpupoolle vägeva tõesuni. Nim. ettekannete vahepalaks laulis Aulikki Mikkola Ravel'i „*Seherezaadi*“ muusikaliselt hästi, hääleliselt pisut ühevärviselt. VIII sümfoonia-kontsert esimese mai õhtul oli pühendatud Sibelius'ele. Prof. Robert Kajanus juhatas III, IV ja VII süm-

foniat temale omase sügava asjatundmisega.

Konservatooriumi IV kontsert pakus samuti kaks uudist, Ernst Linko' keelpillidekvarteti ja Erkki Melartin'i sondaadi (vilele ja kandlele). Esimese kordaminekuks mõjus kõlaline käsitus ja mänguosavus; teises võitis tähelepanu tore ja kõikumatu enesevalitsemine.

Raadio-orkestrikontsert oli peaaegu suur-sündmus meie muusikaelus. Sibelius'e keelpillikvartett „Voces intimaee“ sai härradelt Erik Cronvall'ilt, Hugo Huttuselt, Eero Koskimiehelt ja Tauno Korhoselt haruldase õrnatundelise tõlgitsemise. Samuti muu osa eeskavast (Rosenberg, Delius ja Klami), mille raadio-orkester esitas dir. Toivo Haapase osaval juhatusel, oli ergutav kuulda. Neist võiks nimetada lähemalt Uuno Klami' helitöid „Kiigelaul“ Kalevalast ja „3 Bf.“, mõlemad tähelepanuväärt näited noore kunstniku muusikalisest ja vaimsest võimest.

Koorikontserdest tuletatagu meelde esimesena *Suomen Laulu* kombeksaand *Matteus-passiooni* ettekannet suure-reede õhtul. Et prof. Klemetti oli reisul, siis juhatas koori seekord dir. Haapanen teadliku tasakaalu ja meeldiva rahuga. Solistidena esinesid Greta Aaltonen, Elli Vilho, Väinö Sola ja Oiva Soini kiiduväärsete tagajärgedega.

Meeskoor „*Laulu Miehet*“ esines dir. *Pojärvi*'e juhatusel eeskavaga, mille pääosa koosnes laulupeo-lauludest.

Rootsi koorid *M. M.* ja *Svenska Oratorie-Föreningen* andsid samuti õnnestunud kontserdi helilooja *Bengt Carlsson*'i juhatusel, viimane koor neist esines *Enrico Boss*'i „*Canticum anticorum*“iga“.

Akadeemilise noorsoo muusikaharastusist on nimetamisväärt „*Ylioppilassoittajien*“ eriti kordaläind kontsert dir. Toivo Haapase juhatusel. Samuti said üldise poolehoiu osaliseks *Ylioppilais Laulajat*, keda juhatas esimest korda mag. *Martti Turunen*.

Üksikuist kontserdiandjaist võiks veel tuletada meelde lauljannasid Salli *Salmensuu'd* ja Krettu *Jortikka't*, kelle esinemised mõjusid vahelduva eduga.

Ooperile andsid virgutavat vaheldust itaalia lauljad, kellest eriti mehed kaitsesid auga oma kuulsust.

Viimaseist uudiseist tuletatagu meelde veel *Lehar*'i operetti „*Keltainen prinssi*“ (Das Land des Lächelns), mille esitus oli äratatud matuse tundeile, ja *Strauss*'i „*Aradne auf Naxos*“, mis ei olnudki mingisugune ooper, vaid pigemini sümfonia, mille poolteisetunnilist halli pikkust valgustusabinõud asjata püüdsid halvata.

Martti Turunen.

RIIA. Läti muusikaelu lähtepunktina kui kunstiliselt nii pedagoogiliselt on tähtsaimad kolm faktorit: riiklik konservatoorium, Rahvuslik ooper ja Riia raadio. Need on kolm keskust, kust kunstiline impulss levib massidesse ning millest väljub rahva *muusikaline kasvatus*. Seepärast — tähtsaimaks sündmuseks Riia muusikaelus tuleb pidada *Rahvusliku ooperi reorganiseerimist*, mis väljendus *Theodor Reiters*'i nimetamises uueks ooperidirektoriks. T. Reiters on muusik, kelle nimi dirižendina on tuntud Eestiski. Ta kuulub Läti rahvusliku ooperi asutajate hulka ning ta nimi on tihedasti seotud selle kunstiasutise ajaloo; siia ta on kestvalt kuulnud kui esimese dirižendina nii ka ajutiselt direktorina. Meeleldi mälestatakse neid kunstilisi edusid, mis leidsid aset T. Reiters'i direktooriumi ajal, ja loodetakse nüüdki talt palju.

Küll ei tähenda see ümberkorraldus veel *ooperikriisi* enda lahendamist. Reiters asus oma kohale eriti raskeis oludes. Seejuures ärgem rääkigem majanduslikest muredest, mis tänapäev kahjuks endastmõistetavad. Vaid siin oli ka *kunstiline kriis*, mis just mitte vahetult sidunes majanduslike raskusiga. On unustatud Rahvusliku ooperi otseimad ülesanded: olla kogu rahva kunstiasutiseks. On viljatult eksperimenteeritud. On maetud palju raha tarbetuisse uuslavastusisse, mis miljalgi ei või saada populaarseks, aga ka muusikatundjaille ei paku midagi. Võõrdumine ooperi ja publiku vahel oli selle loomulikuks tagajärjeks.

T. Reiters peab seda jälle tegema häaks. Tõesti raske ja vastutusrikas ülesanne!

Ta tegevuse algus oli paljutöötav. Suursündmuseks Riia teatrielus oli kõige eel „*Nahkhiire*“ *esietendus* prof. *Max Reinhardt*'i lavastusel. Tolle klassikalise opereti püsivalt väärtuslik muusika sai värviküllase, särava in-

stseneeringu, galantsete kostüümide, stiiliehtsate ja toredate dekoratsioonide tõttu tõetruu tagasina elurõõmsast, üleemelelikust „keisrilinnast“ Viinist. Taktikepp oli kapellmeister *Karl'i* käes, kes täitis oma ülesande gratsiöösil. Esikohal seisid: Rosalindena pr. *Breehmann-Stengels*, koketi toaneitsina pr. *Gothard-Bergkind*, Alfredina suurepärase tenor hr. *Spenners*. Ka kõik teised osad olid täidetud silmapaistvate jõududega. Eel kõige oli kõrgeima tasemega ballett proua *Feodorova*' meisterlikul juhatusel; valss teises vaatuses oli unustamatult kaunis. Ooperis on „Nahkhiire“ etendusiks alati väljamüüdnud majad.

Teiseks lõpphooaja suursündmuseks olid *Feodor Šaljapin'i* võõrusetendused. Too on ikka veel võimne ja ületamatu laulja ning inimkujutaja. Ta võõrusetendused „Boris Godunov'is“ ja „Russalkas“ möödusid ülekujutatud majade ees.

Ooperikriisi juurde kuuluvad ka (kuna siin ooperiorkester kõne alla tuleb) sümfoonia-kontserdid, mille puudumine sel talvel end valusalt andis tunda. Siin on uuel ooperidirektoril hääks teha ka üks viga, kuna rahvalikud sümfoonia-kontserdid kuuluvad tähtsaimaiks muusikalis-kasvatuslikeks vahendeiks. Seda rõõmsamini tervitas muusikasõber noid riigi konservatooriumis antud kauneid *kammermuusika*-õhtuid, mida andis konservatooriumi keelp-kvartett (prof. Mecs, Arnits, Junga ja Ozolins) prorektori prof. P. Schubert'i (klaver) kaastegevusel. Eriti nimetamisväärt on viimane neist õhtuist, kus esitati vaid läti heliloojate originaalteoseid. Seejuures oli kaks esiettekannet: *Harry Ore'* keelpillide-kvartett g-moll op. 20. ja *Janis Medinš'i* trio klaverile, viiulile ja cellole. Mõlemad kunstnikud kuuluvad parimaiks loovaiks talentideks läti muusikas; nende uued teosed on väljendusküpsed võimisis ja tõsised püüdeis. *H. Ore* omab palju loomuliku meloodikat; ta kvarteti lento-osa on haydnlikult südamlük ning elava-

mais osades väljendub originaalne fantaasia. *J. Medinš* on vastand: ta on romantiline ja komplitseeritud, ta teemid ja motiivid on täis paatost ning ta harmoonia liigub kromaatilal. Üldiselt on *Medinš'il* suuruse joont, ta on sügavam ja seejuures huvitavam kui armastusväärne, kuid ebaproblemaatiline *Ore*. Naudingurikas õhtu pakkus veel ühe sonatiini cellole ja klaverile samalt *H. Ore'lt* ja lõppeks juba tuttava keelp-kvarteti G-duur op. 27. vanameister prof. *Vihstols'ilt*. See on klassikaliselt selge teos, mis levib puhtaist kunstnikutundeist ja kõrgeist inimsusest. Tohib tervitada Riia konservatooriumi ettevõtet nende väärtuslike kontsertide korraldamises ja loota, et jälle varsti oleks võimalus õppida tundma uut läti muusikaloomingut. *Bernhard Lamey*.

HELILOOJAILE.

Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali valitus ostab X üldlaulupeo pasunakoorede kava tarvis sobivaid helitöid, mis muusikaliselt vormilt võivad olla avamängud, fantaasiad, marsid, pidulikud marsid, parafrasid ja muud. Ei peeta soovitavaks valsse, polkasid, popurriisid ja teemisiid variatsioonidega. Ostmisele võivad kuuluda sobivuse korral ka tuntud eesti viiside sääded. Tähendatud helipalad tehniliselt raskused peavad olema määngitavad meie keskmiste võimetega pasunakooreidel 15—20 pilliga. Ettekande pikkus 3—10 minutit. Helitööd tuleb esitada helikunsti sihtkapitali valitusele hiljemalt 1. oktoobriks s. a. (publalt tindiga ümberkirjutatuna partituur ja orkestri hääled).

Lauljate Liidu büroo, Muusikalehe toimetuse ja talitus asuvad nüüd

LAI TÄNAV 12

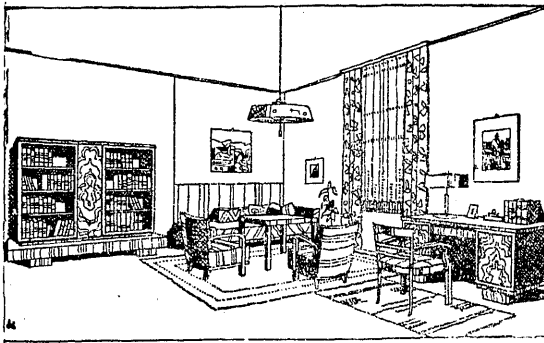
Noorte Naiste Kristliku Ühingu cafeteria vastas

PÄÄ- JA VASTUTAV TOIMETAJA
RIHO PÄTS

VÄLJAANDJA
EESTI LAULJATE LIIT

TALLINN, LAI 12, TELEFON 431-82

TOIMETUS: { LEENART NEUMAN
RIHO PÄTS
TUUDUR VETTIK

Kui sõidate Tallinna,

külastage meie
mööbliladu

Mööblitehas

A/S „**Massoprodukt**“

Tallinnas,

S. Tartu 61-d Tel. 308-96

Rikkalik ladu igas. mööblist
Soodus järelmaks

MUUSIKAÄRI C. LEOPAS

Paldiski mnt. 14-a, telefon 215-05

Planiinod — müüa ja tüürile anda. Grammofonid — „His Masters Voice“, „Polydor“, „Columbus“ ja teisi. Grammofoniplaate rikkalik valik. Grammofoninõelu, -osi, -vedrusid, -albumeid. Puhkpille — kuulsast Zimmermann'i tehastest. Harmoonilume ja harmoonikaid, suupille. Gitarraid, mandoliinid, mandoolasid, viiuleid ja nende keeli ja tarbeid. Klaveri ehituse ja paranduse tarbeid.

Noote: koorilaule, soololaule, palasid klaverile, viiulile, mandoliinidele, gitarraidele, puhkpillidele; kooli- ja muusikaõpperaamatuid, noodipabereid, -vihke jne.

Põllumehed ja ettevõtjad!

A.-s. Kapsi & Ko. lõhkeainete osakond

„Lõhkevõime“

Tallinnas
Rüütli 15

soovitab oma rikkalikust laost: düna-
miiti, astraliiti, ammonaali, amatooli,
meliniiti, pürokseliini, lõhkekapsleid,
süütenööri, elektrisütikuid, nitroben-
sooli, kloraatbrikette jne. **Tellimise**

täitmine täpne

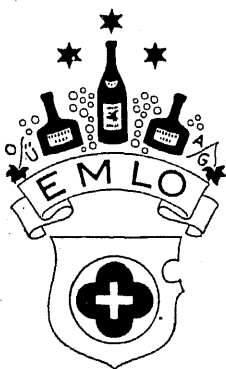
Lõhketööd ja kursused

Lõhkeainete ostuloa annab kohalik politseikomissar

Likööri- ja napsidevabrik

O-Ü. „EMLO“

LIKÖÖRID
KONJAKID
JA NAPSID

Kõrgeimas
häduses

Tallinn, Pikk tän. 17, telefon 431-08

Tartu ladu: Rilla tän. 22-a, tel. 13-65

Saadaval igas restoranis ja viinakaupluses

A-S. VILJANDI LINA VABRIK

Telefon 18 Viljandis, Lossi tän. 41 Asut. 1912. a.

Valmistab kodumaa parimaist linadest mitmesugust lõnga ja ja riidet, nagu linast lõnga ja niiti nr. 6—36, takust lõnga ja sidumisnööri kerades ja vihtides.

Ladus alati saadaval: laudlina-, käteräti-, voodilina-, särgi-, käsitööriiet kui linase nii ka puuvillase lõimega.

Värvilised laudlinad, salvrätid ja päevatekid.

Püksi-, madratsi-, vahe-, presendi-, koti- ja polstririidet.

Riidest masinarihmu, puuvillast vokinööri, viljakotte, koormakatteid (presente) — impregneeritud ja impregneerimata jne. jne.

Rahvalt võetakse vastu linu ja takku ümbertöötamiseks lõngaks ning riideks Töö kiire, hää ja odav

Vabrik ostab igal ajal häid linu ja takku kõrgema päevahinnaga

A-S. VILJANDI LINA VABRIK

O.-ü. „ALKO“

soovitab alandatud hindadega

DESSERT- ja LAUAVEINE:

magusaid: Muskat, Malaga, Samosvein jne.
hapusid: Parsak, Tokaier, Cherry, Rheinvein jne.
magushapusid ja tahedaid: Old Red Port, Portvein, Madeira,
Tikerberi, Old Cider, Mustsõstar jne.

LIRKÖÖRE ja NÄPSE:

Konjakit — 6 liiki eht Prantsuse cognaci lisandusega — 75%
nimetustega „Estonjak“ ja „Brandy“

Pääladu ja tehased: Viljandis, Lossi 34, o. m., tel. 23

Esindus ja ladu: Tallinn, a.-s. „R.-m. ESTIKA“, Suur Karja tän. 20, telefon (2) 12-67

RIIDFVÄRVIMISVABRIK & KEEMILINE PESEMISKODA R. NATUS VILJANDIS

ASUTATUD 1883. A.

TARTU TÄN. 24.

TELEFON 59

Värvib, vanutab, pressib ja säärib kõiksuguseid kodukoetud kangaid
Värvib kantud riideid ka tervelt, lahtiharutamatu. Puhastab keemilisel
ja pressib kõiksuguseid riideid. Vastuvõtmiskohad peaaegu kõigis
kodumaa linnades ja alevites

Hinnad mõõdukad

Tarvitusel ainult valitud ained

Müün ja vahetan

villade vastu vastupidavaid ja maitserikkaid ülikonna-, palitu-, jope-, naiste kleidi-, kostüümi-, mantliriideid ja suurrätikuid. — Võtan ketramiseks ja kraasimiseks villu vastu. Töö kiire ja korralik

Villakraasimise, -ketramise
ja -kudumise tööstus

JAAH SCHVEDE

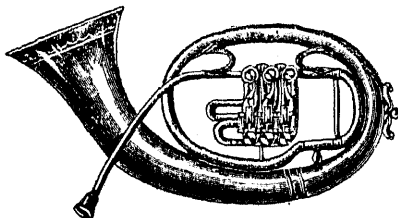
Viljandis

Tartu tän. 42 Telefon 308

JOHANNES MITT

MUUSIKA- & NOODIÄRI

TALLINNAS, PIKK T. 1 TELEF. 433-74

PUHK- JA KEELPILLID
ning nende osad

Grammofonid ja plaadid

Igasugu parandustööd muusikariistade alal täidetakse asjatundlikult

Järelmaks võimaldatud

Kõige suurem valik
tiibklavereid,
harmooniume,
pianiinosid

JÄRELMAKS!
TÄIELIK VASTUTUS!

Karl Jürgenson

Asutatud 1880. a.

Tallinn, Kuninga tän. 5

Telefon 14-89

Prov. G. H. Jürgens'i

Rohukaubaladu

Viljandis, Suurturg 10, tel. 112

Parfümeeria
&
kosmeetika
Igasugused värvid
Fototarbed

jne., jne.

Rikkalikus valikus mõõdu-
kate hindadega

Nina Murrik-Polonsky

Klaveristuudio (konservatooriumi kava)
Erilised grupid väike-lastele. Eratun-
nid. Muusikateooria. Akkompaniment.
Ansambli mäng

Tallinn, Lühikejalg 6-2

Tallinna konservatooriumi lauluõpetaja

L. Hellat-Lemba

Ooper, oratoorium, kontsertlaul. Laulu-
õpetus

Tallinn, Sõõrensä 5-15

Tenno Vironi

Häälesäade tunnid üksikuile ja grup-
pidele

Tallinn, Jakobsoni 4-7

KLAVERITÖÖSTUS
K. SAAR

LIIVALAIA 32
TELEF. (20) 798

Soovitab otse töökojast

pianiinosid

mis kõlalt ja vastupida-
vuselt täieliselt võistle-
vad välismaa kuulsa-
mate firmade omadega

Parimaks tõenduseks — ostud ja
soovitused muusika-asjatundjailt

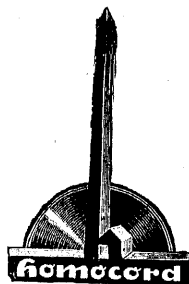
Homocord-Elektro

Grammofonid ja plaadid

on tänu oma kõrgele hädusele võitnud Eestis üldise poolehoiu. Parima, puhta, maheda ja loomuliku hääle annavad HOMOCORD grammofonid. Rikkalik valik plaatidest, uusimad uudised.

Möödkuad hinnad

Soodsad järelmaksu tingimused

Parimad ja kuulsamad

jalgrattad:

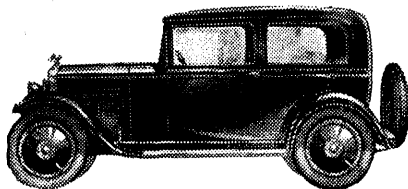
NAUMANN, NATIONAL, PRIIMUS, SUHL, JUNO ja ROYAL

Soodus järelmaks Müük suurel ja väikesel arvul

Kui tahate osta endale auto, siis valige parim,

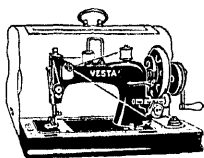
näiteks neljaistmeline

HANOMAG

Uus Hanomag on tehniliselt täielikum, omab 4-ratta-pidurid, tsentraalmäärdesüsteemi, madalad ekspluateerimiskulud

Odav — kiire — mugav

NAUMANN, PFAFF ja VESTA

õmblusmasinad:

seisavad kõrgemal reklaami kiitusist, mida ka iga ostja tõendab

Maksuta ilutikandus

Kirjalik vastutus

KR. SAAR & Ko

Tallinn, Estoonia puiestee 27

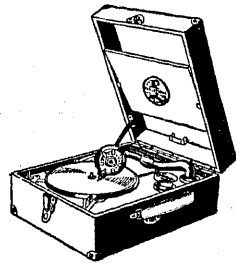
Telefon 26-69

Osakonnad: Tartus, Raekoja t. 2, tel. 6-94

Rakveres, Tallinna t. 13

Seni Eestis kõige laialdasemalt levind
kohvergrammofon

LINDEX hinnaga
Kr. 75.—

Valige endale meie rikkalikust plaalide-laost:

Eesti grammofoniplaadid :

Kuuvalge õõ Doonaul — valss, Gustav Laupmann'i laul
Kuna Elisabet omab kaunid jalakesed — G. Laupmann
Nii ütles Marabu — Tango, G. Laupmann, bariton
Ma sõidan oma väikses limusiinis — G. Laupmann
Nüüd tsigan — operetist „Mariza“ — G. Laupmann
Oru veski — üliõpilaste laul — G. Laupmann
Eesti laulude popurri — G. Laupmann
Ma suudlen sinu huuli — G. Laupmann
Üliõpilaslaulude popurri — G. Laupmann
Pas d'Espagne — Kirillovi mandolinistide kvintett
Petrogradski — " " "
Trepak — " " "
Mazurka (Glinka) — " " "

Rahvusvaheline repertuaar :

1 concerto — Paganini
Concerto grosso — Vivaldi
Klaverikontsert mi-mažoor op. 102 — Brahms
Klaverikontsert sol-minoor op. 22 — Saint-Saens
Sonate für Violine & Klavier — Debussy
Sonate c-moll op. 45 — Grieg
Symphonie d-minoor — Cesar Frank
Symphonie f-minoor Nr. 4 — Čaikovski
Symphonie e-minoor Nr. 5 op. 95 — Dvorak
Les Préludes — Symphonische Dichtung — Liszt
Fürst Igor — Borodin: 1) Marsch, 2) Tanz Nr. 8 u. 17

Löökplaadid :

Du bist der Traum der Liebe — Tango
Das Herz der Frau'n ist ein kleines Liebeshotel — Fox
O, bella Donna — Fox
Frei und jung dabei — Fox
Dein Gesicht, deine Hände berauschen mich so — Boston
Manchmal möcht'man so gern — Ingl. valss } aus d. Tonfilm „Und das
Nur meine Leidenschaft — Fox } ist die Hauptsache“
Keine Frau kann schöner sein als du — Tango
Nach dem letzten Tango bring' ich dich nach Haus

A TORMOLEN & KO
TOKO TOKO

Tallinn, Harju 37. Tel. 15-01, 15-02. Osakond: Narva, Joala 18.

„POLARIS“

EESTI KINNITUS-AKTSIA-SELTS

Võtab vastu järgmisi

KINDLUSTUSI:

TULE-, MURDVARGUS-,

VEO-, VÄÄRTSAADETE-,

KASKO- (LAEVAKEREDE)

JA KLAASIKINDLUSTUSI

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad **Kr. 750.000.—**

Seltsi asutamisest pääle on kahjude eest välja makstud üldse
Kr. 3.181.063.25

Soliidne edasikindlustus!

Kahjud likvideeritakse viivitamata!

Juhatus asub **Talinnas**, Vana Viru t. 12 Kõnetr. 426-66

Telegr.-aadress: „POLARIS“

Osakond asub **Tartus**, Lihaturg nr. 7 Kõnetraat 6-75

== Agendid kõigis linnades ja maakohtades ==